

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi henkilökorttilain, passilain 5 ja 6 b §:n, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n sekä ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi henkilökorttilakia, passilakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia ja ulkomaalaislakia.

Ehdotetut henkilökorttilain ja ulkomaalaislain muutokset täydentäisivät unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta.

Henkilökorttilailla on tarkoitus säätää asetusta täydentävästi muun muassa henkilökortin teknisestä osasta ja sen tietoturvasta sekä sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisesta. Henkilökorttilakiin ehdotetaan lisättäväksi sormenjälkien tallettaminen henkilökorttirekisteriin, mikä on kuullut kansalliseen harkintavaltaan.

Passilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että henkilökortin myöntämisen yhteydessä otetut, henkilökorttirekisteriin talletetut henkilökortin hakijan sormenjäljet olisivat hyödynnettävissä myös uuden passin hakemisessa.

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin lisättävällä sääntelyllä mahdollistettaisiin passin tai henkilökortin hakijan sormenjälki- ja kasvokuvatietojen käyttäminen hakijan tunnistamiseksi passin tai henkilökortin myöntämismenettelyssä.

Ulkomaalaislakiin ehdotetaan tehtäväksi vähäisiä teknisluonteisia ja selventäviä muutoksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 2.8.2021, kun asetuksen soveltaminen alkaa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	6
3 Nykytila ja sen arviointi.....	8
3.1 EU-lainsäädäntö ja henkilökorttilaki.....	8
3.2 EU-lainsäädäntö ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki.....	13
3.3 EU-lainsäädäntö ja ulkomaalaislaki	15
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	18
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	18
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	20
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	20
4.2.2 Viranomaisvaikutukset.....	20
4.2.3 Vaikutukset rikostorjuntaan ja turvallisuuteen	21
4.2.4 Vaikutukset yksilön asemaan.....	21
4.2.5 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	22
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	23
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	23
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	24
5.2.1 Ruotsi	24
5.2.2 Norja.....	25
5.2.3 Tanska	25
5.2.4 Saksa	26
6 Lausuntopalautte	26
7 Säännöskohtaiset perustelut	26
7.1 7.1 Henkilökorttilaki	26
7.2 Passilaki	31
7.3 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa.....	32
7.4 Ulkomaalaislaki	32
8 Lakia alemman asteinen sääntely	33
9 Voimaantulo	33
10 Toimeenpano ja seuranta	33
11 Suhde muihin esityksiin.....	33
11.1 Suhde talousarvioesitykseen	33
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisympäristö	34
LAKIEHDOTUKSET	37
1. Laki henkilökorttilain muuttamisesta.....	37
2. Laki passilain 5 ja 6 b §:n muuttamisesta	41
3. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n muuttamisesta.....	42
4. Laki ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta	44
LIITE	46
RINNAKKAISTEKSTIT	46

1. Laki henkilökorttilain muuttamisesta.....	46
2. Laki passilain 5 ja 6 b §:n muuttamisesta	53
3. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n muuttamisesta.....	55
4. Laki ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta	58

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1157, jäljempänä EU:n ID-asetus, tuli voimaan elokuun alussa 2019. Asetusta aletaan soveltaa 2.8.2021. Tämä esitys annetaan osin EU:n ID-asetusta täydentävänä ja osin kansallisista syistä annettavana sääntelyehdotuksena.

EU:n ID-asetuksen taustalla on Euroopan unionin komissiossa tehty valmistelu. Komissio antoi esimerkiksi syyskuussa 2016 tiedonannon Lisää turvallisuutta liikkuvuuden maailmassa: parannuksia tiedonvaihtoon terrorismin torjumiseksi ja vahvemmat ulkorajat -nimisellä asiakirjalla Euroopan parlamentille, Eurooppaneuvostolle ja neuvostolle. Komissio korosti tiedonannossaan luotettavien matkustus- ja henkilöllisyysasiakirjojen tarvetta aina, kun on tarpeen varmistua henkilön henkilöllisyydestä. Se painotti myös, että vapaan liikkuvuuden ja muuttoliikkeen parempi hallinta perustuu vakaisiin järjestelmiin, joilla ehkäistään asiakirjaturvallisuuden puutteista johtuvia väärinkäytöksiä ja sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia.

Komissio antoi joulukuussa 2016 toimintasuunnitelman, jolla vahvistetaan EU:n toimia matkustusasiakirjoihin liittyvien petosten torjumiseksi ja jossa komissio yksilöi toimia, joilla pyritään puuttumaan asiakirjojen, kuten henkilökorttien ja oleskeluasiakirjojen, turvallisuutta koskeviin kysymyksiin ottaen huomioon Euroopassa viime aikoina tapahtuneet terrori-iskut. Toimintasuunnitelman tavoitteet vahvistettiin myöhemmin Euroopan neuvoston päätelmissä, jotka olivat jatkoa neuvoston toistuville kehoituksille parantaa henkilö- ja oleskeluasiakirjojen turvallisuutta.

1.2 Valmistelu

EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio antoi asetusehdotuksensa, jäljempänä *asetusehdotus*, unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä 17.4.2018.¹ Asetusehdotus on osa edellä mainittua komission joulukuussa 2016 laatimaa toimintasuunnitelmaa matkustusasiakirjoihin liittyvien petosten torjunnan lujittamiseksi EU:ssa.²

Asetusehdotuksen liitteenä oli vaikutusarvioinnista asiakirja - Commission staff working document Impact Assessment -niminen asiakirja.³ Komission internetsivuilla on asiakirjasta tiivistelmä suomeksi.⁴ Tiivistelmän mukaan parhaaksi arvioitu vaihtoehto vaikuttaa perusoikeuksiin, etenkin yksityiselämän kunnioittamiseen, josta säädetään perusoikeuskirjan 7 artiklassa, ja henkilötietojen suojaa koskevaan oikeuteen, josta säädetään 8 artiklassa. Asiassa on kyse samasta

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=COM:2018:0212:FIN>

² COM(2016) 790 lopullinen <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/FI/COM-2016-790-F1-FI-MAIN-PART-1.PDF>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2018:0110:FIN>

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=SWD%3A2018%3A0111%3AFIN>

lähestymistavasta kuin biometrisistä passeista ja oleskeluluvista annetussa EU:n lainsäädännössä.

Asetusehdotuksen valmistelun yhteydessä komissio kuuli sidosryhmiä eri tavoin. Esimerkiksi EU-kansalaisten, näiden perheenjäsenten sekä järjestöjen näkemyksiä kerättiin verkossa toteutetuilla avoimilla kyselyillä 12.9. - 15.12.2017 välisenä aikana. Kohdennetuilla kyselyillä kuultiin muita sidosryhmiä kuten kansalaisjärjestöjä sekä yrityksiä, jotka valmistavat henkilö- tai oleskelukortteja tai jotka toiminnassaan edellyttävät näiden asiakirjojen esittämistä todisteena henkilöllisyydestä. Lisäksi tietoa esimerkiksi jäsenvaltioiden lainsäädännöstä sekä kansallisten korttien ominaisuuksista kerättiin jäsenvaltioiden viranomaisilta erilaisten kyselyjen ja haastattelujen avulla. Kuulemisprosessi on eritelty tarkemmin komission asetusehdotuksen liitetyn vaikutusarvioinnin liitteen jaksossa 2.

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti toimitettiin 7.6.2018 eduskunnalle Euroopan komission 17.4.2018 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämiseksi sekä ehdotuksesta laadittu muistio (U 34/2018).⁵ Valiokunta kuuli asiassa sisäministeriön poliisiosastoa, maahanmuutto-osastoa ja rajavartio-osastoa, ulkoministeriötä, silloista Väestötietokeskusta (nykyinen Digi- ja väestövirasto), Poliisihallitusta ja Maahanmuuttovirastoa.⁶

Valtioneuvosto piti tarkoituksenmukaisena, että matkustusasiakirjoina hyväksyttävissä henkilökorteissa noudatetaan kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön standardeja ja että EU-kansalaisten perheenjäsenille myönnettävissä oleskelukorteissa noudatetaan oleskelulupien kaavaa koskevaa unionin lainsäädäntöä.

Valtioneuvosto esitti kantanaan, että se pitää hyväksyttävänä, että matkustusasiakirjoina käytäviin henkilökortteihin tallennetaan sama biometriikka kuin passeihin. Tämä lisää asiakirjojen ja henkilön tunnistamisen luotettavuutta. Lähivuosina biometrisen tunnistamisen merkitys kasvaa, kun viranomaisten kyky hyödyntää biometrasta tunnistamista paranee.

Hallintovaliokunta kannatti komission ehdotusta, jonka nojalla henkilökortin turvatekijöiden tulee täyttää asetuksessa mainitut kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) standardit. Lisäksi biometristen tunnisteen pakollisessa lisäämisessä EU -kansalaisten henkilökortteihin ja perheenjäsenten oleskelukortteihin tulee noudattaa samoja periaatteita, joista on säädetty passien ja muiden matkustusasiakirjojen sekä oleskelulupien osalta. Biometrisen tunnistamisen merkitys tulee lähivuosina kasvamaan ja rajaviranomaisten kyky hyödyntää biometrasta tunnistamista paranemaan muun muassa rajanylitystietojärjestelmän (Entry/ExitSystem, EES) käyttöönoton myötä. Valiokunta korosti, että matkustusasiakirjojen tulee sisältää käyttökelpoiset ja luotettavat biometriset tunnisteen.

Eduskunnan hallintovaliokunta yhtyi 20.6.2018 (HaVL 17/2018 vp) valtioneuvoston kantaan ja suuri valiokunta yhtyi 26.6.2018 erikoisvaliokunnan lausunnon mukaisesti valtioneuvoston kantaan (SuVEK 80/2018 vp).

⁵ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/U_34+2018.aspx

⁶ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/U_34+2018_asiantuntijalausunnnot.aspx

Hallituksen esityksen valmistelu

Sisäministeriö asetti 17.6.2020 säädösvalmisteluhankkeen, jonka tarkoituksena on valmistella hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi henkilökorttilain, ulkomaalaislain ja mahdollisen muun lainsäädännön muuttamisesta.

Ehdotus hallituksen esitykseksi valmisteltiin sisäministeriössä yhteistyössä Poliisihallituksen ja ulkoministeriön kanssa. Valmistelun aikana kuultiin oikeusministeriötä ja Digi- ja väestövirastoa.

Esityksestä pyydettiin lausunto seuraavilta tahoilta:

oikeusministeriö, ulkoministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, oikeuskanslerin virasto, eduskunnan oikeusasiamies, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Rajavartiolaitoksen esikunta, Tulli, Digi- ja väestövirasto, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Kansaneläkelaitos, Maahanmuuttovirasto, Poliisihallitus ja sen alainen hallinto, Suojelupoliisi, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori, Suomen kuntaliitto, Ilmailualan Unioni IAU ry, Finnair Oyj, Electronic Frontier Finland - Effi ry, Tietoturva - Finnish Information Security Association ry, Kyberturvallisuuskeskus, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry, Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry, Ulkosuomalaisparlamentti, Suomen Fotokaupan Liitto FKL ry, Suomen Ammattivalokuvaajat ry ja Finanssiala ry.

Lausuntoaika oli kuusi viikkoa, vaikka lausuntoaika ajoittui yleiseen lomakauteen. Lausuntoaikaa ei voitu pidentää, koska esitys liittyy valtion vuoden 2021 talousarvioesitykseen.

Esitysluonnos, annetut lausunnot ja lausuntoyhteenveto ovat julkisessa palvelussa osoitteessa: <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM007:00/2020>.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

EU:n ID-asetus

EU:n ID-asetuksen tavoitteena on parantaa EU-kansalaisille myönnettävien henkilökorttien, ja oleskeluasiakirjojen, joita myönnetään EU:n kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen, luotettavuutta ja turvallisuutta. Lisäämällä henkilökorttien ja oleskeluasiakirjojen luotettavuutta edistetään vapaata liikkuvuutta koskevien oikeuksien käyttöä turvallisessa ympäristössä.

EU:n ID-asetusta sovelletaan henkilökortteihin, joita jäsenvaltiot myöntävät omille kansalaisilleen, lukuun ottamatta alle kuusi kuukautta voimassa olevia väliaikaisia asiakirjoja. Asetusta sovelletaan myös rekisteröintitodistuksiin EU:n kansalaisille, jotka oleskelevat toisessa EU-jäsenvaltiossa yli kolme kuukautta, ja heille myönnettäviin pysyvän oleskeluoikeuden osoittaviin todistuksiin, sekä oleskelukortteihin ja pysyviin oleskelukortteihin EU:n kansalaisten perheenjäsenille, jotka eivät ole EU:n kansalaisia.

EU:n jäsenvaltioiden myöntämien henkilökorttien on täytettävä EU:n ID-asetuksessa säädetyt turvavaatimukset ja tietyt eritelmit. Henkilökortti on oltava ID-muodossa ja siinä on oltava koodeerisesti luettava alue (MRZ). Henkilökorttien on perustuttava ICAOn asiakirjassa 9303 vahvistettuihin eritelmiin ja turvallisuutta koskeviin vähimmäisvaatimuksiin. Nämä vaatimukset

koskevat kortin kokoa, sijoittelua ja sisältöä.⁷ Kortin nimi on oltava henkilökortti tai muu vakiintunut kansallinen nimi myöntävän EU-jäsenvaltion virallisella kielellä ja sana ”henkilökortti” vähintään yhdellä muulla EU:n virallisella kielellä. Henkilökortin etupuolella on oltava sen myöntävän jäsenvaltion kaksikirjaiminen maakoodi EU:n lipun sisällä.

Henkilökortteihin on sisällyttävä erittäin turvallinen tallennusväline, jonka on sisällettävä biometrisiä tietoja, jotka ovat kortin haltijan kasvokuva ja kaksi sormenjälkeä yhteentoimivassa digitaalisessa muodossa. Tallennusvälineellä on oltava riittävä kyky takaamaan tallennetun tiedon eheys, oikeellisuus ja luottamuksellisuus.

Alle 12-vuotiaisiin lapsiin ei tarvitse soveltaa sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Alle 6-vuotiaisiin lapsiin ei sovelleta sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Henkilöihin, jotka eivät fyysisten rajoitteiden vuoksi pysty antamaan sormenjälkiä, ei sovelleta sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta.

Henkilökortit ovat voimassa vähintään viiden ja enintään kymmenen vuoden ajan. EU-jäsenvaltiot voivat rajoittaa voimassaoloajan alle viiteen vuoteen, kun on kyse alaikäiselle myönnettävästä henkilökortista. Myös voimassaoloajan pidentäminen yli kymmenen vuoden mahdollista, kun on kyse vähintään 70-vuotiaista henkilöistä. Henkilökortin voimassaoloa voidaan rajoittaa enintään 12 kuukauteen, jos sormenjälkeä ei tilapäisesti saa otettua mistään sormesta.

Myönnettyt henkilökortit lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä tai viimeistään 3.8.2031, jos ne eivät täytä uusia vaatimuksia. Ne henkilökortit, jotka eivät täytä ICAOn asiakirjan 9303 osassa 2 vahvistettuja turvallisuutta koskevia vähimmäisvaatimuksia tai sisällä toiminnallista koneellisesti luettavaa aluetta lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä tai 3.8.2026 riippuen siitä kumpi ajankohta on aikaisempi. Ne henkilökortit, jotka on myönnetty vähintään 70-vuotiaille henkilöille ja jotka täyttävät ICAOn turvallisuusvaatimukset ja joissa on koneellisesti luettava alue lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä.

EU:n kansalaisille myönnettävien oleskeluasiakirjojen on sisällettävä vähintään seuraavat tiedot. Asiakirjan nimi EU-jäsenvaltion virallisella kielellä tai virallisilla kielillä, selkeä maininta siitä, että asiakirja on myönnetty vapaata liikkuvuutta koskevan direktiivin 2004/38/EY mukaisesti, asiakirjan numero, haltijan sukunimi ja etunimi/etunimet, haltijan syntymäaika, myönnettyihin rekisteröintitodistuksiin ja pysyvän oleskeluoikeuden osoittaviin asiakirjoihin sisällytettävät tiedot, myöntävä viranomaisen ja etupuolella asiakirjan myöntävän jäsenvaltion kaksikirjaiminen maakoodi EU:n lipun sisällä.

Oleskelukorteissa perheenjäsenille, jotka eivät ole EU:n kansalaisia on käytettävä samaa kaavaa, joka on vahvistettu asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EU) 2017/1954 ja pantu täytäntöön täytäntöönpanopäätöksellä C(2018) 7767. Oleskelukorteissa on mainittava selvästi nimi ”Oleskelukortti” tai ”Pysyvä oleskelukortti” direktiivin 2004/38/EY mukaisesti ja vakiokoodi ”Perheenjäsen EU Art 10 DIR 2004/38/EY” tai ”Perheenjäsen EU Art 20 DIR 2004/38/EY”.

Nykyiset oleskelukortit lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä tai 3.8.2026 sen mukaan, kumpi ajankohta on aikaisempi. Kortit, jotka eivät täytä turvallisuutta

⁷ <https://www.icao.int/publications/pages/publication.aspx?docnum=9303>

koskevia vähimmäisvaatimuksia tai sisällä toiminnallista koneellisesti luettavaa aluetta, lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä tai viimeistään 3.8.2023 sen mukaan, kumpi ajankohta on aikaisempi.

Asetus (EU) 2017/1954

Neuvoston asetus (EY) N:o 1030/2002 kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annettiin 13.6.2002. Jäsenvaltiot ottivat asetuksen voimaantulon jälkeen käyttöön yhteisen oleskelulupamallin. Vuonna 2002 annettua EU:n oleskelulupa-asetusta muutettiin vuonna 2008 neuvoston asetuksella (EY) N:o 380/2008 kolmansien maiden oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun asetuksen N:o 1030/2002 muuttamisesta. Muutosasetus täydentää EU:n oleskelulupa-asetusta. Muutosasetus oli osa Euroopan unionin pyrkimyksiä johdonmukaiseen lähestymistapaan biometrinen tunnisteen tai biometrinen tietojen käyttämisessä. Tavoitteena oli, että jäsenvaltiot ottavat käyttöön yhdenmukaiset ratkaisut paitsi EU-kansalaisten passeissa ja näihin liittyvissä tietojärjestelmissä, niin myös kolmansien maiden kansalaisille myönnettävissä asiakirjoissa. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/1954 kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annettiin 25.10.2017. Asetuksen mukaan asetuksen n:o 1030/2002 liite, joka sisältää oleskeluluvan kaavan, korvataan asetuksen (EU) 2017/1954 liitteessä esitetyillä kuvilla ja tekstillä. Koska voimassa olevaa yhtenäistä oleskelulupien kaavaa, joka on ollut käytössä 20 vuotta, ei enää pidetty turvallisena, oli vahvistettava uusi kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan malli, jossa on nykyaikaisemmat turvaominaisuudet tällaisten lupien turvallisuuden parantamiseksi ja väärennösten ehkäisemiseksi. Asetus (EU) 2017/1954 tuli voimaan 21.11.2017 ja on komission täytäntöönpanopäätöksellä C(2018)7774 otettava käyttöön 10.7.2020 mennessä.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 EU-lainsäädäntö ja henkilökorttilaki

Henkilökorttien valokuvaus sekä henkilökohtaisen läsnäolon vaatimus

EU:n ID-asetuksen 10 artiklassa säädetään biometrinen tunnisteen keräämisestä. Kyseisen artiklan 1 kohdan mukaan biometriset tunnisteen saa kerätä yksinomaan henkilö- tai oleskelukorttien myöntämisestä vastaavien viranomaisten nimeämä pätevä ja asianmukaisesti valtuutettu henkilöstö 3 artiklan 5 kohdassa (henkilökortit) ja 7 artiklan 1 kohdassa (oleskelukortit) säädettyyn erittäin turvalliseen tallennusvälineeseen sisällyttämiseksi.

EU:n ID-asetuksen johdantokappaleen 32 mukaan jäsenvaltioiden olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että biometrisillä tiedoilla tunnistetaan oikein henkilö, jolle henkilökortti on myönnetty. Tätä varten jäsenvaltiot voisivat harkita, että henkilökortteja myöntävät kansalliset viranomaiset keräävät biometriset tunnisteen, erityisesti kasvokuvan, henkilökohtaisella rekisteröinnillä.

Henkilökorttilain 12 §:n mukaan hakemukseen on liitettävä hakijan kasvokuva, josta hakija on hyvin tunnistettavissa. Passiin ja henkilökorttiin liitettävästä kasvokuvasta annetun sisäministeriön asetuksen (1168/2016) 1 §:n mukaan passihakemukseen ja henkilökorttihakemukseen tulee liittää yksi enintään kuusi kuukautta vanha mustavalkoinen tai värillinen valokuva hakijan kasvoista. Asetuksessa säädetään muun muassa kuvan koolle sekä kasvojen mittasuhteille ja asemoinnille, pään asennolle ja kuvattavan ilmeille vaatimuksia.

Matkustusasiakirjassa olevan kuvan laatu on rajaturvallisuudessa keskeinen tekijä. Passikuvien laatua on Suomessa kehitetty määrätietoisesti jo pitkään, ja se on pääsääntöisesti erittäin hyvä. Valtaosa kuvista otetaan valokuvaamoissa ja toimitetaan suoraan poliisille verkkopalvelun kautta, jolloin tulostus ja skannaus eivät pääse heikentämään kuvan laatua. Poliisin henkilöstö ottaa passikuvia ainoastaan Helsinki-Vantaan lentoaseman toimipisteessä. Suomen edustustoissa ulkomailla kuvat yleensä skannataan, sillä ulkomaiset kuvaamot eivät voi kirjautua poliisin valokuvapalvelimelle. Joissakin edustustoissa on oma kuvauspisteensä.

EU:n ID-asetuksen 10 artiklassa säädetään lisäksi seuraavasti. Jotta varmistetaan biometristen tunnistajien yhtäpitävyys hakijan henkilöllisyyden kanssa, hakijan on oltava henkilökohtaisesti läsnä vähintään kerran kunkin hakemuksen myöntämisprosessin yhteydessä.

Henkilökorttilain 9 §:n 1 momentin mukaan henkilökorttia haetaan poliisilta. Hakemus voidaan panna vireille sähköisesti. Hakijan tulee saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse hakemuksen täydentämistä varten, jollei 10 §:stä muuta johdu. Henkilökorttilain 10 §:n mukaan hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos 1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty Suomen kansalaisen henkilökortti tai passi, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona, 2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias ja 3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte henkilökorttia tai passia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Pykälän 2 momentin mukaan hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse ulkomaalaisen henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos 1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty ulkomaalaisen henkilökortti, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona, 2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias ja 3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte ulkomaalaisen henkilökorttia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Pykälän 3 momentin mukaan hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

Henkilökortin uusiminen henkilökorttilain 9 ja 10 §:n mukaisesti ei näyttäisi EU:n ID-asetuksen sanamuodon perusteella olevan mahdollista. EU:n ID-asetuksen sanamuotoa tarkasteltaessa on ymmärrettävää, että se ei täysin sovellu Suomen henkilökorttihakemusmenettelyyn.

Suomessa hakija on oltava henkilökohtaisesti läsnä silloin, kun hän hakee ensimmäistä kertaa henkilökorttia. Henkilökortin hakemusmenettelyssä hakijan ei edellä mainittujen edellytysten täytyessä tarvitse tulla poliisiasemalle, vaan hän voi tehdä hakemuksen kokonaan verkossa, kunhan liittää hakemukseensa uuden passikuvansa. Hakija tunnistaminen verkossa perustuu vahvaan sähköiseen tunnistamiseen. Tunnistusvälineinä käytetään verkkopankkitunnuksia, henkilökortin kansalaisvarmennetta ja mobiilivarmenteita. Henkilökohtainen läsnäolo ensimmäistä kertaa henkilökorttia haettaessa ja vahva sähköinen tunnistaminen yhdessä luovat pohjan, jonka nojalla biometristen tunnistajien yhtäpitävyys hakijan henkilöllisyyden kanssa voidaan todeta.

Ulkomailla oleskeleva Suomen kansalainen voi hakea henkilökorttia Suomen edustustolta. Hakijan on oltava henkilökohtaisesti läsnä haettaessa henkilökorttia Suomen edustustolta eikä hakemusta voida panna vireille sähköisesti.

Henkilökorttityypit ja sormenjäljet

EU:n ID-asetusta sovelletaan matkustusoikeudelliseen henkilökorttiin. EU:n ID-asetus ei kuitenkaan estä jäsenvaltiota käyttämästä henkilöllisyyden tunnistamisesta varten muita asiakirjoja, kuten ajokortteja, kotimaassaan.

EU:n ID-asetuksen 10 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että biometristen tunnisteiden keräämisessä käytetään asianmukaisia ja tehokkaita menettelyjä ja että näissä menettelyissä kunnioitetaan oikeuksia ja periaatteita, jotka on vahvistettu perusoikeuskirjassa, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa ja YK:n yleissopimuksessa lapsen oikeuksista. Jos biometristen tunnisteiden keräämisessä ilmenee vaikeuksia, jäsenvaltioiden on varmistettava, että käytössä on asianmukaiset menettelyt asianomaisen henkilön ihmisarvon kunnioittamisen varmistamiseksi.

Henkilökorttilain 1 §:n mukaan laissa säädetään Suomen kansalaiselle ja Suomessa oleskelevalle ulkomaalaiselle henkilöllisyyden osoitukseksi myönnettävästä henkilökortista. Pykälän 2 momentin mukaan mitä henkilökorttilaissa säädetään henkilökortista, koskee myös Suomessa oleskelevalle ulkomaalaiselle henkilölle myönnettävää henkilökorttia (ulkomaalaisen henkilökortti), alaikäiselle henkilölle ilman huoltajien suostumusta myönnettävää henkilökorttia (alikäisen henkilökortti) ja väliaikaista henkilökorttia, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Henkilökorttilain 2 §:n mukaan Suomen kansalaiselle myönnettyä henkilökorttia voidaan käyttää passin sijasta matkustusasiakirjana passilain (671/2006) 2 §:n 1 momentin nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Pykälän 2 momentin mukaan mitä 1 momentissa säädetään, ei koske alikäisen henkilökorttia, 15 §:ssä tarkoitettua väliaikaista henkilökorttia eikä 17 §:n 3 momentissa tarkoitettua henkilökorttia.

Henkilökorttilain 14 §:n mukaan sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, ulkomaalaisen henkilökortin myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalla on voimassa oleva oleskelulupa tai oleskelukortti taikka hakijan oleskeluoikeus on rekisteröity, hakijalla on kotikuntalain (201/1994) mukainen kotikunta Suomessa ja hakijan tiedot on talletettu väestötietojärjestelmään.

Henkilökorttilain 15 §:n mukaan henkilökortti voidaan erityisestä syystä myöntää väliaikaisena, jos tässä laissa säädetty henkilökortin myöntämisen edellytykset täyttyvät, mutta keskitetysti valmistetun henkilökortin myöntäminen nopeutetussakaan aikataulussa ei ole mahdollista.

Väliaikaisen henkilökortin myöntämisessä kyse on erityisestä syystä myönnettävästä henkilökortista, jossa ei ole kansalaisvarmennetta ja jota ei voida käyttää matkustusasiakirjana. Henkilölle voidaan hakemuksesta myöntää väliaikainen henkilökortti esimerkiksi siinä tapauksessa, että henkilön henkilöllisyyttä osoittavat asiakirjat on anastettu tai ne ovat kadonneet. Tällöin henkilökortti myönnetään pääsääntöisesti siihen asti, kunnes hän saa uuden henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan. Väliaikaista henkilökorttia ei valmisteta keskitetysti, vaan sen saa heti poliisilaitokselta mukaansa. Väliaikainen henkilökortti on turvatasoltaan huomattavasti heikompi kuin keskitetysti valmistettu henkilökortti.

Henkilökorttilain 16 §:n mukaan alikäiselle hakijalle voidaan myöntää henkilökortti, jos huoltajat siihen suostuvat. Jos joltakin huoltajalta ei matkan, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi voida saada suostumusta ja jos ratkaisun viivästyisestä aiheutuisi kohtuutonta haittaa, henkilökortti voidaan myöntää ilman tämän suostumusta. Pykälän 3 momentissa säädetään, että alikäiselle hakijalle voidaan ilman huoltajien suostumusta myöntää alikäisen henkilökortti.

Kyse on alaikäisen erityisestä henkilökorttityypistä, jota koskevaan hakemukseen ei tarvita huoltajien suostumusta.

Alaikäisen henkilökortin myöntämiselle ei säädetä henkilökorttilaissa alaikärajaa. EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 7 kohdan mukaan alle 12-vuotiaisiin lapsiin ei tarvitse soveltaa sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Myöskään alle 6-vuotiaisiin lapsiin ei sovelleta sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta eikä myöskään henkilöihin, jotka eivät fyysisten rajoitteiden vuoksi pysty antamaan sormenjälkiä.

Väliaikaista henkilökorttia ja alaikäisen henkilökorttia ei voida hakea Suomen edustustolta

Henkilökortista ilman matkustusoikeutta säädetään henkilökorttilain 17 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan henkilökortti voidaan evätä Suomen kansalaiselta, jonka todennäköisin syin epäillään syyllistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vähintään vuoden vankeusrangaistus ja jota koskeva esitutkinta tai syyteharkinta on kesken tai josta henkilö on syytteessä tai etsintäkuulutettu. Henkilökortti voidaan evätä myös Suomen kansalaiselta, joka on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen eikä ole rangaistusta suorittanut. Lisäksi henkilökortti voidaan evätä Suomen kansalaiselta, joka on 28 vuotta täyttänyt asevelvollinen, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 30 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä henkilökortin myöntämiselle. Pykälän 2 momentin mukaan matkustusasiakirjaksi hyväksyttävää henkilökorttia ei myönnetä sille, joka on määrätty konkurssilain (120/2004) 4 luvun 8 tai 9 §:ssä tarkoitettuun maastapoistumiskieltoon. Matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökortin myöntämisestä matkustuskieltoon määrätylle säädetään pakkokeinolain (806/2011) 5 luvun 3 §:ssä. Pykälän 3 momentin mukaan hakijalle voidaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa myöntää henkilökortti, jota ei voida käyttää matkustusasiakirjana, mutta jota voidaan käyttää sähköisessä asiointissa.

Sormenjälkien tallettaminen matkustusoikeudelliseen henkilökorttiin ei ole mahdollista voimassa olevan henkilökorttilain nojalla. EU:n ID-asetuksen 10 artiklan 1 kohdassa on oikeusperusta sormenjälkien ottamiselle matkustusoikeudelliseen asiakirjaan. Kohdassa ei kuitenkaan täsmällisesti säännellä muun muassa siitä, mikä viranomainen ottaa sormenjäljet. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan ottanut kantaa siihen, että toimivaltainen viranomainen on käytävä ilmi laista (PeVL 67/2010 vp, s. 5).

Henkilökorttilain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilökortti eli henkilökortti, jolla ei voi matkustaa, on asiakirja, joka osoittaa haltijansa henkilöllisyyden. Kuten edellä ilmenee nämä henkilökortit ovat alaikäisen henkilökortti, väliaikainen henkilökortti ja henkilökortti ilman matkustusoikeutta. Näistä korteista alaikäisen henkilökortti ja väliaikainen henkilökortti eivät sisällä teknistä osaa. Koska EU:n ID-asetus ei anna oikeusperustaa matkustusoikeudettomaan henkilökorttiin, henkilökorttilaissa olisi siten säänneltävä edelleen kyseisistä henkilökorteista.

Sormenjälkien tallettamista henkilökorttiin ilman matkustusoikeutta on arvioitu perustuslain 10 §:ssä tarkoitetun yksityiselämän suojan kannalta. Yksityiselämän suojan takaamiseksi valtiolta on perinteisesti edellytetty sen ohella, että se pidättäytyy itse loukkaamasta kansalaisten yksityiselämää, myös aktiivisia toimenpiteitä yksityiselämän suojaamiseksi toisten yksilöiden suojaamiseksi. Perustuslain 10 §:n 1 momentin säännös yhdessä perustuslain 22 §:n kanssa edellyttää lainsäätäjän ylläpitävän tehokasta säännöksen turvaamien oikeushyvien suojaa (PeVL 16/2013 vp, s. 2). Sormenjälkien tallettamista henkilökorttiin ilman matkustusoikeutta ei ole pidetty välttämättömänä. Henkilökortin haltijan henkilöllisyyden todentaminen voidaan saavuttaa perusoikeuteen vähemmin puuttuvin keinoin.

Tässä kappaleessa on kuvattu voimassa olevan henkilökorttilain mukaisia henkilökortteja. Henkilökorttilakiin olisi tarpeen lisätä säännös myös sellaisia tilanteita varten, joissa henkilö kieltäytyy sormenjälkien ottamisesta.

Henkilökortin siru ja sen tietoturva

EU:n ID asetuksen 3 artiklan 5 kohdan mukaan henkilökortteihin on sisällyttävä erittäin turvallinen tallennusväline, jonka on sisällettävä biometrisiä tietoja, jotka ovat kortin haltijan kasvo-kuva ja kaksi sormenjälkeä yhteentoimivassa digitaalisessa muodossa. Jäsenvaltioiden on biometristen tunnisteiden keräämisessä sovellettava komission täytäntöönpanopäätöksessä C(2018) 7767 (13) vahvistettuja teknisiä eritelmiä.

Henkilökorttilain 5 §:n mukaan henkilökortissa on tekninen osa, johon talletetaan kansalaisvarmenteen tiedot, sähköisen asioinnin edellyttämät kortinhaltijan tunnistautumistiedot ja välttämättömät tiedot. Tekniseen osaan voidaan tallettaa myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot. Alaikäisen henkilökortissa ja väliaikaisessa henkilökortissa ei ole pykälässä tarkoitettua teknistä osaa. Viittaus lain 4 §:n 1 momenttiin tarkoittaa sitä, että henkilökortin teknisessä osassa eli sirussa voi olla henkilökortin haltijan sukunimi, etunimet, sukupuoli ja henkilötunnus, henkilökortin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, henkilökortin myöntänyt viranomainen, kortin numero ja Suomen kansalaisten osalta tieto kansalaisuudesta. Henkilökortin siruun voidaan tallettaa myös lisäksi kortinhaltijan valokuva ja nimikirjoitus.

Kuten edellä ilmenee, EU:n ID-asetuksessa säädetään, että kansallisten EU:n jäsenvaltioiden myöntämien henkilökorttien on täytettävä EU:n ID-asetuksessa säädetyt turvallisuutta koskevat vähimmäisvaatimukset sekä tietyt eritelmit.

Sormenjälki on biometrisenä tunnisteena pysyvä, muuttumaton ja peruuttamaton osa yksilöä. Biometriset tunnisteet asettavat erityisiä vaatimuksia tietoturvalle, jotta yksityisyyden suojan toteutuminen voidaan varmistaa. Tästä syystä henkilökortin siruun liittyvästä tietoturvasta olisi säädettävä henkilökorttilaissa.

EU:n ID-asetuksen johdantokappaleen 40 kohdan rekisteröidyillä olisi oltava pääsy henkilökortteissaan ja oleskeluasiakirjoissaan käsiteltyihin henkilötietoihin ja mahdollisuus oikaista niitä siten, että myönnetään uusi asiakirja, jos kyseiset tiedot ovat virheellisiä tai puutteellisia. Kortinhaltijan oikeudesta tarkastaa teknisen osan sisältämät henkilötiedot ja tarvittaessa pyytää tietojen korjaamista tai poistamista säädetään henkilökorttilain 8 §:ssä.

Henkilökorttirekisteri

EU:n ID-asetuksen johdantokappaleen 21 kohdan mukaan asetus ei anna oikeusperustaa kansallisen tason tietokantojen perustamiselle tai ylläpitämiselle biometristen tietojen tallentamista varten jäsenvaltioissa, mikä kuuluu kansallisen lainsäädännön piiriin, jonka on oltava tietosuojaa koskevan unionin oikeuden mukainen.

Henkilökorttirekisteristä säädetään henkilökorttilain 31 §:ssä. Poliisi pitää henkilökorttilaissa poliisille ja Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi henkilökorttirekisteriä, johon talletetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019, jäljempänä *poliisin henkilötietolaki*) 4 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset henkilön perustiedot, tiedot henkilökorttia koskevasta hakemuksesta, päätöksestä, luvasta, poliisin ja Suomen edustuston toimenpiteestä, esteestä, huomautuksesta ja ilmoituksesta sekä henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka hän on luovuttanut poliisille, ulkoministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle henkilökorttia hakiessaan.

Henkilökorttirekisteriin talletetaan pääosin vastaavat tiedot kuin passirekisteriin, josta säädetään passilain 29 §:ssä. Biometrisistä tiedoista henkilökorttirekisteriin talletetaan jo voimassa olevan henkilökorttilain nojalla henkilökortin hakijan kasvokuva. Henkilökorttirekisteriin ei sen sijaan ole talletettu sormenjälkiä toisin kuin passirekisteriin. Henkilökorttirekisteriin talletettavien biometristen tietojen lisääntyessä on otettava huomioon myös tietoturvaan liittyvät asiat ja rekisterin käytön valvonta.

Henkilökorttirekisteriin talletettavien henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yleislakina luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679, (*yleinen tietosuoja-asetus*) ja sitä täydentävää kansallista tietosuojalakiä (1050/2018). Tietosuojan yleislainsäädäntö sisältää yksityiskohtaiset säännökset muun muassa henkilötietojen käsittelyn yleisistä periaatteista, rekisterinpitäjän velvollisuuksista ja rekisteröidyn oikeuksista, tietoturvallisuudesta ja henkilötietojen käsittelyn valvonnasta sekä lainvastaisen henkilötietojen käsittelyn seuraamuksista. Valvonnan kannalta merkitystä on myös sillä, että EU:n tietosuojauudistus on terävöittänyt rekisterinpitäjän vastuuta. Poliisihallitus rekisterinpitäjänä vastaa siitä, että henkilötietoja käsitellään lainmukaisesti ja rekisterinpitäjän on lisäksi kyettävä osoittamaan, että henkilötietojen käsittely on tietosuojalainsäädännön mukaista. Poliisin henkilötietolain kokonaisuudistusta käsitellessään hallintovaliokunta on todennut, että uuden valvontaa sääntelevän lainsäädännön, valvontaa koskevan muun normipohjan ja toteutettujen käytännön tehostamistoimien voidaan arvioida antavan aikaisempaa paremmat edellytykset henkilötietojen käsittelyn valvontaan. Henkilötietojen suojan toteutuminen ja valvonnan tehokkuus edellyttävät kuitenkin myös riittävien resurssien varmistamista (ks. HaVM 39/2018 vp, s. 8 ja s. 24-27).

Henkilökorttirekisteriin talletettujen henkilötietojen käsittelystä säädetään tietosuojan yleislainsäädäntöä täydentävästi poliisin henkilötietolaissa, jota käsitellään seuraavassa jaksossa.

3.2 EU-lainsäädäntö ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki

Biometristen tietojen käsittely

EU:n ID-asetuksen 10 artiklan 3 kohdan mukaan lukuun ottamatta unionin oikeudessa ja kansallisessa lainsäädännössä vaadittua käsittelyä, henkilökorttien tai oleskeluasiakirjojen yksilöintiä varten tallennetut biometriset tunnisteen on säilytettävä erittäin turvallisesti ja ainoastaan asiakirjan noutopäivään asti ja joka tapauksessa enintään 90 päivää kyseisen asiakirjan myöntämispäivästä. Tämän jälkeen biometriset tunnisteen on välittömästi poistettava tai hävitettävä.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien, biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten on kiellettyä. Poikkeamisperusteista säädetään asetuksen 9 artiklan 2 kohdassa. Useimmat poikkeamisperusteet edellyttävät erityisiä suojatoimia rekisteröidyn oikeuksien turvaamiseksi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyn yhteydessä. Lisäksi jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön lisäehtoja, mukaan lukien rajoituksia, jotka koskevat biometristen tietojen käsittelyä. Erityisiin henkilöryhmiin kuuluvia henkilötietoja ei pitäisi käsitellä, ellei käsittelyä ole nimenomaisesti sallittu tietosuoja-asetuksessa säädetyillä perusteilla. Jos erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelykiellosta poiketaan lailla, on poikkeuksista säädettävä nimenomaisesti joko unionin tai jäsenvaltion lainsäädännössä.

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 51 kohdan mukaan henkilötietoja, jotka ovat erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittelyn asiayhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja

-vapauksille. Biometriset tiedot ovat erityisen arkaluonteisia tietoja perusoikeuksien ja -vapauksien näkökulmasta. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (ks. esim. PeVL 51/2018 vp, s. 4 ja PeVL 3/2017 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa tietosuojauudistuksen jälkeenkin syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta. Yleistä tietosuoja-asetusta yksityiskohtaisemman lakitasoisen sääntelyn tarve tulee kuitenkin perustella myös tietosuoja-asetuksen puitteissa tapauskohtaisesti. Sääntelyn tarpeen osalta on syytä kiinnittää huomiota myös asetuksessa omaksuttuun riskiperusteiseen lähestymistapaan. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että myös arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn kohdalla on syytä pyrkiä selkeään ja ymmärrettävään lainsäädäntöön (PeVL 51/2018, s. 4 - 5 ja PeVL 14/2018 vp, s. 5 - 6).

Perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetty poliisin henkilötietolaki sisältää henkilötietojen käsittelyä koskevaa täsmentävää ja täydentävää sääntelyä, joka perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollistamaan kansalliseen liikkumavaraan. Henkilökorttirekisterin tiedot kuuluvat poliisin henkilötietolain 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuihin henkilötietoihin, joita poliisi saa käsitellä lupahallintoon liittyvien tehtävien ja yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvien valvontatehtävien suorittamiseksi. Mainituissa pykälissä tarkoitettujen henkilötietojen käsittely perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, jonka mukaan käsittely on lainmukaista, kun se on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Poliisi voi käsitellä myös yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja poliisin henkilötietolaissa säädettyin edellytyksin. Erityisten henkilötietoryhmien käsittely perustuu asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan, jonka mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, kun käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Sääntelyn on myös oltava oikeasuhtaista tavoitteeseen nähden, siinä on noudatettava keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä on säädettävä asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Näihin tietoihin kuuluvat esimerkiksi poliisin henkilötietolain 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettut henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi henkilökortin tai passin hakijalta hakutilanteessa otetut biometriset sormenjälkitiedot ja kasvokuva. Sormenjälkien lisääminen henkilökorttirekisteriin ei edellytä muutoksia voimassa olevaan poliisin henkilötietolain 11 ja 12 §:ään.

Poliisin henkilötietolain 15 §:ssä säädetään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely poliisin lakisääteisissä tehtävissä on pykälän 1 momentissa rajoitettu perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti vain välttämättömään (ks. esim. PeVL 15/2018 vp, PeVL 14/2018 vp ja PeVL 3/2017 vp). Pykälän 2 momentissa säädetään tarkemmasta rajoituksesta, joka koskee henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen käyttöä. Tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun katastrofin taikka rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Rajoitus koski myös henkilökorttirekisteriin talletettavia sormenjälkiä, jotka kuuluvat momentissa tarkoitettuihin henkilökorttilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometriin tietoihin.

Pykälän 3 momentin mukaan passihakijan sormenjälkitietoja saadaan asianomaisen henkilön suostumuksella käyttää myös hänen myöhemmin hakemansa henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseen. Koska sormenjälkitiedot talletettaisiin jatkossa passin lisäksi myös henkilökortin tekniseen osaan, säännöstä olisi muutettava siten, että sekä passin että henkilökortin hakijan sormenjälkitietoja voitaisiin käyttää henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseen. Samassa yhteydessä olisi tarkoituksenmukaista säätää voimassa olevaa lakia täsmällisemmin myös biometrinen tietojen käyttämisestä henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseksi hakuprosessin yhteydessä.

Poliisin henkilötietolain 38 §:ssä säädetään muissa poliisin lakisäätteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistamisesta. Sormenjäljet otetaan henkilökortin hakijalta aina, kun hän hakee matkustusoikeudellista asiakirjaa. Pykälässä tulisi säätää sormenjälkien säilyttämisestä niissä tilanteissa, joissa matkustusoikeudellista henkilökorttia ei henkilökorttilain 17 §:n nojalla voida myöntää. Muilta osin sormenjälkitiedot poistettaisiin voimassa olevan lain 38 §:n mukaisesti.

Poliisin henkilötietolaki sisältää lisäksi sääntelyä esimerkiksi henkilötietojen luovuttamisesta (4 luku) ja rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta (6 luku). Henkilökorttirekisteriin talletettävien sormenjälkitietojen osalta sovellettaisiin samoja tietojen luovuttamista koskevia rajoituksia kuin muiden henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometrinen tietojen osalta. Rekisteröidyllä on oikeus saada pääsy poliisin lupahallinnollisissa tehtävissä käsittelemiin tietoihin yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen tietosuojalain mukaisin edellytyksin.

3.3 EU-lainsäädäntö ja ulkomaalaislaki

EU:n ID-asetusta sovelletaan myös rekisteröintitodistuksiin EU:n kansalaisille, jotka oleskelevat toisessa EU-jäsenvaltiossa yli kolme kuukautta, ja heille myönnettäviin pysyvästi oleskeluoikeuden osoittaviin todistuksiin, sekä oleskelukortteihin ja pysyviin oleskelukortteihin EU:n kansalaisten perheenjäsenille, jotka eivät ole EU:n kansalaisia. Kansallisesti näistä säädetään ulkomaalaislaissa (301/2004).

Oleskelulupakortti

Ulkomaalaislain 33 a §:ssä säädetään oleskeluluvan osoitukseksi annettavasta oleskelulupakortista. Pykälän 1 momentin mukaan oleskelulupakortin muodosta ja ominaisuuksista, turvatekijöistä, tekniseen osaan tallennettavista biometrisistä tunnistuksista sekä niiden ottamisesta, rajoituksista ja käyttötarkoituksesta sekä haltijan oikeudesta tarkistaa tekniseen osaan hänestä tallennetut tiedot säädetään kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 (EU:n oleskelulupa-asetus) ja kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 380/2008 (muutosasetus). Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/1954 kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta edellyttää, että oleskelulupakorttia koskevaan ulkomaalaislain 33 a §:ään on lisättävä informatiivinen viittaus asetuksen (EU) 2017/1954. Kansallisesti oleskelulupakortit vaihtuvat käytännössä uuteen malliin vuoden 2020 aikana.

Oleskelukortti

EU:n ID-asetuksen IV luvussa säädetään perheenjäsenille, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia, myönnettävistä oleskelukorteista. Luvun 7 artiklan mukaan myönnettäessä oleskelukortteja sellaisille unionin kansalaisten perheenjäsenille, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia, jäsenvaltioiden on käytettävä samaa kaavaa, joka on vahvistettu asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EU) 2017/1954 ja pantu täytäntöön täytäntöönpanopäätöksellä C(2018) 7767. Muista oleskeluluvista poiketen luvussa mainittaisiin selvästi, että kyse on perheenjäsenelle annettavasta luvasta. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava, että nämä asiakirjat myönnetään unionin kansalaisen perheenjäsenelle direktiivin 2004/38/EY mukaisesti.

Ulkomaalaislain 161 §:ssä säädetään oleskelukortista. Pykälän 1 momentin mukaan unionin kansalaisen perheenjäsenelle, joka ei ole unionin kansalainen, myönnetään edellytysten täytyessä hakemuksesta unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti, jos perheenjäsenellä on tarkoitus oleskella Suomessa yli kolme kuukautta. Oleskelukortti on hallinnollinen muodollisuus, joka ilmentää unionin kansalaisen perheenjäsenen oikeutta oleskella massaa eikä oikeus oleskella ole riippuvainen oleskelukortista. Pykälän 3 momentin mukaan se, mitä ulkomaalaislaissa säädetään oleskelulupakortista ja siihen tallennetuista biometrisistä tunnisteteita sovelletaan myös unionin kansalaisen oleskelukorttiin. Näin ollen se, mitä säädetään ulkomaalaislain 33 a §:ssä oleskelulupakortista ja joka tässä esityksessä aiemmin kuvatulla tavalla ehdotetaan päivitettäväksi lisäämällä kyseiseen pykälään viittaus asetukseen (EU) 2017/1954, soveltuu jo nykyään myös unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttiin. Kansallisesti oleskelukortit vaihdetaan vuoden 2020 aikana uuteen malliin samaan aikaan kuin oleskelulupakortit vaihdetaan asetuksen (EU) 2017/1954 mukaisiksi.

Lain 161 c §:n mukaan oleskelukortti annetaan oleskeluluvan voimassaoloajaksi. Oleskelukortti voidaan erityisestä syystä antaa tätä lyhyemmäksi ajaksi. Oleskelukortti on voimassa kuitenkin enintään viisi vuotta. Käytännössä unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti on voimassa poikkeustapauksia lukuun ottamatta viisi vuotta. EU:n ID-asetus ei sisällä oleskelukortin voimassaoloon liittyvää sääntelyä.

EU:n ID-asetuksen V luku sisältää yhteiset säännökset. Asetuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat lisätä kansalliseen käyttöön tarkoitettuja tietoja kansallisen lainsäädännön mukaisesti tietyin edellytyksin. Suomi on käyttänyt oikeuttaan ja lisännyt oleskelukorttiin henkilön asiakasnumeron ulkomaalaisasioiden asiankäsitelyjärjestelmässä (UMA) sekä henkilötunnuksen. Asetuksen 8 artiklassa säädetään nykyisten oleskelukorttien vaiheittaisesta käytöstä poistamisesta. Kansallisesti oleskelukortit vaihdetaan vuoden 2020 aikana uuteen malliin kertaluonteisesti.

EU:n ID-asetuksen 10 artiklan sisältää säännökset biometristen tunnisteteiden keräämisestä. Biometriset tunnisteteet saa kerätä yksinomaan henkilö- tai oleskelukorttien myöntämisestä vastaavien viranomaisten nimeämä pätevä ja asianmukaisesti valtuutettu henkilöstö 3 artiklan 5 kohdassa (henkilökortit) ja 7 artiklan 1 kohdassa (oleskelukortit) säädettyyn erittäin turvalliseen tallennusvälineeseen sisällyttämiseksi. Ensimmäisestä virkkeestä poiketen sormenjäljet saa ottaa yksinomaan tällaisten viranomaisten pätevä ja asianmukaisesti valtuutettu henkilöstö, lukuun ottamatta hakemuksia, jotka on jätetty jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisille. Jotta varmistetaan biometristen tunnisteteiden yhtäpitävyys hakijan henkilöllisyyden kanssa, hakijan on oltava henkilökohtaisesti läsnä vähintään kerran kunkin hakemuksen myöntämisprosessin yhteydessä.

Ulkomaalaislain 161 a §:n 3 momentin mukaan oleskelukorttihakemusta jätettäessä hakijalta otetaan sormenjäljet 60 d §:n mukaisesti. Hakijan on liitettävä hakemukseen kasvokuvansa. Lain 60 d §:n mukaan Maahanmuuttovirasto tai Suomen edustusto ottaa oleskelulupahakemuksen ja poliisi tai rajavartiolaitos kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättämisen yhteydessä hakijalta sormenjäljet jokaisesta sormesta oleskelulupakorttia varten. Jatkoluvan hakemisen yhteydessä sormenjäljet otetaan kuitenkin vain, jos tähän on erityinen syy tai jos edellisen oleskelulupakortin, jota varten sormenjäljet on annettu, myöntämisestä on kulunut viisi vuotta. Sormenjäljet otetaan myös haettaessa pysyvää oleskelulupaa ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa. Jatkolupaa koskeva poikkeus luvan uusimisesta ilman sormenjälkien ottamista ja siten henkilökohtaista käyntiä viranomaisen luona koskee oleskelulupaan jatkolupaa hakemisen lisäksi myös unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin valmistamista (HE 129/2017 vp s. 29). Hallituksen esityksessä on arvioitu, että käytännössä muutosta ei juuri sovellettaisi unionin kansalaisen perheenjäseniin, koska unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti on voimassa poikkeustapauksia lukuun ottamatta viisi vuotta (HE 129/2017 vp s. 29). Koska poikkeus koskee nimenomaisesti jatkolupaa, esimerkiksi kadonneen, rikkoutuneen tai pysyvän oleskeluoikeuden osoittavan oleskelulupakortin ja oleskelukortin uusiminen edellyttää aina henkilökohtaista käyntiä.

Ulkomaalaislain 60 d §:ssä säädetty poikkeus uusien sormenjälkien ottamisesta jatkoluvan hakemisen yhteydessä merkitsee, että unionin kansalaisen perheenjäsenen on hakiessaan jatkoa oleskelukorttiinsa, jos esimerkiksi erityinen syy ei muuta edellytä, mahdollista asioida pelkästään sähköisesti ilman henkilökohtaista asiointia Maahanmuuttoviraston toimipisteessä. Käytännössä kyseessä on kuitenkin hyvin pieni hakijaryhmä. Oleskelukortti myönnetään 161 c §:n nojalla lähtökohtaisesti viideksi vuodeksi ja 161 g § ja 162 §:n nojalla unionin kansalaisen perheenjäsenelle, joka itse ei ole unionin kansalainen ja joka on oleskellut Suomessa laillisesti ja yhtäjaksoisesti viisi vuotta, myönnetään hakemuksesta pysyvä oleskelukortti. Käytännössä useimmat henkilöt hakevat oleskelukortin voimassaolon umpeuduttua ulkomaalaislain 162 §:n mukaista pysyvää oleskelukorttia, joka lain 60 d §:n 1 momentin mukaan edellyttää aina sormenjälkien ottamista. Vaihtoehtoisesti henkilö voi hakea pysyvän oleskelukortin sijaan kansalaisuutta, jos kansalaisuuslain edellytykset täyttyvät. Henkilö voi kuitenkin hakea oleskelukortille jatkoa esimerkiksi silloin, kun oleskelukorttia on alun perin haettu viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi mutta henkilö päättääkin oleskella maassa aiottua pidempään tai, kun syystä tai toisesta, henkilö ei halua hakea pysyvää oleskelukorttia tai kansalaisuutta.

Oleskelukortin uusiminen ulkomaalaislain 60 d §:n mukaisesti ei näyttäisi EU:n ID-asetuksen sanamuodon perusteella olevan mahdollista. EU:n ID-asetuksen edellytys hakijan henkilökohtaisesta läsnäolosta vähintään kerran kunkin hakemuksen myöntämisprosessin yhteydessä toteutuu oleskelukorttien osalta kansallisesti sillä, että biometrinen tunnistaminen yhtäpitävyys hakijan henkilökohtaisuuden kanssa varmistetaan hakijan henkilökohtaisella läsnäololla silloin, kun häneltä ensimmäisen oleskelukortin hakemisen yhteydessä otetaan sormenjäljet. Vaikka jatkoluvan hakeminen ei lähtökohtaisesti edellytä asiakaskäyntiä viranomaisessa niissä tilanteissa, joissa hakija panee hakemuksensa vireille sähköisesti ja toimittaa myös kasvokuvansa sähköisesti, asioiminen yksinmaan sähköisesti edellyttää kuitenkin aina vahvaa sähköistä tunnistautumista (HE 129/2017 vp s. 27). Edellytys vahvan sähköisen tunnistautumisen käytöstä varmistaa biometrinen tunnistaminen yhtäpitävyyden hakijan henkilökohtaisuuden kanssa ID-asetuksen 10 artiklan edellyttämällä tavalla.

EU:n ID-asetuksen 10 artiklan 3 kohdan mukaan lukuun ottamatta unionin oikeudessa ja kansallisessa lainsäädännössä vaadittua käsittelyä, henkilökorttien tai oleskeluasiakirjojen yksilöintiä varten tallennetut biometriset tunnisteen on säilytettävä erittäin turvallisesti ja ainoastaan asiakirjan noutopäivään asti ja joka tapauksessa enintään 90 päivää kyseisen asiakirjan myöntämispäivästä. Tämän jälkeen biometriset tunnisteen on välittömästi poistettava tai hävitettävä.

Ulkomaalaislain 60 e §:n mukaan oleskeluluvan haltijalta saa ottaa biometriset tunnisteet ja verrata niitä oleskelulupakorttiin ja matkustusasiakirjaan tallennettuihin biometrisiin tunnisteisiin oleskelulupakortin aitouden toteamiseksi ja oleskeluluvan haltijan henkilöllisyyden todentamiseksi. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, jonka jälkeen ne on hävitettävä välittömästi.

Unionin kansalaisen rekisteröintitodistus

Ulkomaalaislain 159 §:ssä säädetään unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistuksesta. Jos unionin kansalainen oleskelee Suomessa yli kolme kuukautta, hänen on rekisteröitävä oleskelunsa. Rekisteröintihakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle kolmen kuukauden kuluessa maahan tulopäivästä. Unionin kansalaisen annettua selvityksen siitä, että hän täyttää rekisteröinnin edellytykset, hänelle on välittömästi annettava rekisteröintitodistus, jossa mainitaan hänen nimensä ja osoitteen sekä rekisteröinnin päivämäärä. EU:n ID-asetuksen III luvussa säädetään unionin kansalaisille tarkoitetuista oleskeluasiakirjoista. Luvun 6 artiklassa säädetään niistä vähimmäistiedoista, joista jäsenvaltion unionin kansalaisille myöntämässä oleskeluasiakirjoissa on vähintään mainittava. Lain 159 §:ssä säädettyjen rekisteröintitodistukseen sisällytettävien tietojen sijaan olisi rekisteröintitodistuksen vähimmäisisällön osalta viitattava asetukseen (EU) 2019/1157. EU:n ID-asetuksen edellyttämät muutokset rekisteröintitodistukseen on jo toteutettu. EU:n ID-asetuksen 6 artiklan 3 kohta sisältää sääntelyä tilanteissa, joissa jäsenvaltio päättää, että sormenjäljet otetaan. Koska rekisteröintitodistus on ei-turvatekijöitä sisältävä tulostettava todistus, Suomi ei ota sormenjälkiä rekisteröintitodistusta varten. Asetuksen V luvun yhteiset säännökset eivät edellytä lainsäädäntömuutoksia.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Tässä esityksessä ehdotetaan EU:n ID-asetusta täydentävää sääntelyä sekä myös kansallisista syistä tehtävää sääntelyä henkilökorttilakiin. Täydentävässä sääntelyssä on pyritty mukailemaan passiprosessia kuitenkin unohtamatta EU:n ID-asetusta.

Täydentävässä sääntelyssä olisi kyse EU:n ID-asetuksessa säädettyjen biometristen tunnisteiden eli kasvokuvan ja sormenjälkien lisäämisestä henkilökorttilakiin. Näistä asioista olisi tarpeen säätää tarkentavasti, jotta asetus voisi tulla tehokkaasti sovelletuksi. Erityisesti viranomaisista, joille ehdotetaan säädettäväksi biometrisiin tunnisteisiin liittyviä tehtäviä, tulisi säätää henkilökorttilaissa.

Matkustusoikeudellisen henkilökortin tekniseen osaan eli siruun talletettaisiin henkilökortin haltijan kasvokuva ja sormenjäljet. Poliisihallituksen olisi huolehdittava henkilökortin teknisen osan tietoturvasta. Ulkoministeriö vastaisi ulkomaan edustuston myöntämän henkilökortin tekniseen osaan talletettujen tietojen suojaamisesta. Tekniseen osaan talletettujen tietojen aitouden ja eheyden varmistamiseen liittyvät sekä sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisessa tarvittavat varmenteet loisi Digi- ja väestötietovirasto. Sormenjälkiä ja kasvokuvaa erityisen arkaluonteisina tietoina saisivat lukea vain viranomaiset, jotka olisivat henkilökorttiviranomainen, poliisi ja rajatarkastusviranomainen.

Henkilökorttilakiin lisättäisiin säännös sormenjälkien ottamisesta, vaikka EU:n ID-asetus sisältää biometristen tietojen keräämistä koskevan artiklan. Sormenjälkiä ei otettaisi alle 12-vuotiaalta henkilöltä eikä henkilöltä, jolta niitä ei saisi esimerkiksi fyysisen esteen vuoksi. Sääntelyssä asetettaisiin sormenjälkien ottamiselle ikärajaksi 12 vuotta. EU:n ID-asetusta täydennet-

täisiin siten, että hakijan olisi pyydettyä esitettävä luotettava selvitys siitä syystä, jonka perusteella sormenjalkia ei voitaisi ottaa. Selvityksessä olisi oltava maininta myös syyn kestosta. Viimeksi mainitussa tilanteessa hakijalle voitaisiin myöntää tilapäinen henkilökortti, jos syy on tilapäinen.

Kansallista syistä säädettävät asiat

Henkilökorttilakiin ehdotetaan lisättäväksi sääntely siitä, että henkilökortinhakijalla olisi oikeus saada henkilöllisyyttä osoittava asiakirja, jos hän kieltäytyisi sormenjalkien ottamisesta.

EU:n ID-asetus ei anna oikeusperustaa kansallisen tason tietokantojen perustamiselle tai ylläpitämiselle biometristen tietojen tallentamista varten jäsenvaltioissa. Kansallisista syistä säädettäisiin siten siitä, että henkilökorttirekisteriin talletettaisiin jo nykyään talletettavien biometristen kasvokuvien lisäksi myös henkilökortin hakijalta henkilökortin hakutilanteessa otetut sormenjäljet.

Poliisin henkilötietolakiin lisättävällä sääntelyllä mahdollistettaisiin hakijan sormenjalkitietojen vertaaminen hakijan varman tunnistamisen mahdollistamiseksi passin tai henkilökortin myöntämismenettelyssä. Henkilökorttirekisteriin talletetut sormenjäljet olisivat hyödynnettävissä myös passin hakemisen yhteydessä eikä hakijan tarvitsisi saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luo henkilökorttia tai passia haettaessa, jos henkilökorttilaissa tai passilaissa säädetyt edellytykset täyttyisivät. Passirekisteriin talletettuja passin hakemisen yhteydessä otettuja sormenjalkia voitaisiin vastaavasti hyödyntää henkilökortin hakemisen yhteydessä.

Samalla poliisin henkilötietolain sääntelyä täsmennettäisiin siten, että se mahdollistaisi nykyistä selkeämmin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin valokuvien vertaamisen sekä passin että henkilökortin myöntämismenettelyssä. Kyseissä laissa säädettäisiin myös henkilökortin hakijalta otettujen sormenjalkien poistamisesta rekisteristä niissä tilanteissa, joissa hakijalle myönnetään henkilökortti ilman matkustus oikeutta.

Ehdotettu täydentävä sääntely ulkomaalaislakiin

Henkilökorttilakiin ehdotettujen muutosten lisäksi EU:n ID-asetus aiheuttaa muutoksia ulkomaalaislakiin (301/2004), jossa säädetään Euroopan unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenen maahantulosta ja oleskelusta sekä näihin liittyvistä asiakirjoista.

Ulkomaalaislain 33 a §:ään, jossa säädetään oleskeluluvan osoitukseksi annettavasta oleskelulupakortista, on lisättävä informatiivinen viittaus kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2017/1954. Ulkomaalaislain 161 §:ssä säädetään edellytykset täyttävälle unionin kansalaisen perheenjäsenelle, joka ei ole unionin kansalainen, myönnettävästä oleskelukortista. Pykälän 2 momentin mukaan se, mitä ulkomaalaislaissa säädetään oleskelulupakortista ja siihen tallennetuista biometrisistä tunnistuksista, sovelletaan myös unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttiin.

Ulkomaalaislain 159 §:ssä säädetään yli kolme kuukautta Suomessa oleskelevalle, edellytykset täyttävälle unionin kansalaiselle annettavasta rekisteröintitodistuksesta. Lain 159 §:ään olisi lisättävä informatiivinen viittaus EU:n ID-asetukseen rekisteröintitodistuksen tietosisällön osalta sekä poistettava asiakirjan tietosisältöä koskevaa EU:n ID-asetuksen kanssa päällekkäistä kansallista sääntelyä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset ovat seurausta osin EU:n ID -asetuksesta ja osin kansallisen lainsäädännön valmistelusta. Vaikutukset kohdistuvat poliisihallintoon ja ulkoasiainhallintoon. Esitys liittyy siten vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

EU:n ID-asetus edellyttää henkilökortin tietosisällön ja ulkoasun uudistamista. Uudistamisesta on taloudellisia vaikutuksia poliisihallinnolle arviolta 0,5 miljoonaa – 0,75 miljoonaa euroa/vuosi korttien painatuskustannusten muodossa.

EU:n ID-asetusta täydentävästä sääntelystä ja pelkästään kansallisesta säädösvalmistelusta johtuvat kustannukset ovat jaoteltavissa tietojärjestelmäkustannuksiin ja lisätyön aiheuttamiin henkilöstökustannuksiin.

Sormenjälkien ottamisesta ja rekisteröinnistä aiheutuvien kustannusten arvioidaan olevan noin 0,3 miljoonan euron suuruiset. Tällä summalla tehtäisiin muutokset henkilökortti-passijärjestelmään ja sähköiseen asiointiin.

Vuoden 2020 ennusteen perusteella on arvioitu, että henkilökorttihakemuksia jätettäisiin Suomessa poliisille noin 350 000 vuosittain. Hakijoita arvioidaan tulevan lakimuutoksen jälkeen poliisilaitoksille asioimaan henkilökohtaisesti noin 150 000 ihmistä. Sormenjälkien ottamiseen arvioidaan kuluvan keskimäärin noin kolme minuuttia, joten vuosittaiseksi lisätyön määräksi muodostuisi 7 500 tuntia eli 4,6 henkilötyövuotta. Poliisilaitosten tarvitseman henkilöstötarpeen kattaminen aiheuttaisi siten noin 0,22 miljoonan vuosittaiset kustannukset.

Henkilökorttihakemuksia arvioidaan vuoden 2020 ennusteen mukaan jätettävän Suomen edustustoille noin 2000 vuosittain ja edustustoissa sormenjälkien ottamiseen kuluisi keskimäärin noin 5 minuuttia. Vuosittaiseksi lisätyön määräksi muodostuisi siten noin 232 tuntia. Suomen edustustojen tarvitseman henkilöstötarpeen kattaminen aiheuttaisi siten noin 16 000 euron vuosittaiset kustannukset, jotka katettaisiin Suomen edustustojen myöntämien henkilökorttien hinnan korotuksena ulkoministeriön maksuasetuksessa.

EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 4 kohdan mukaan henkilökortin etupuolella on oltava kortin myöntävän jäsenvaltion kaksikirjaiminen maakoodi negatiivina sinisessä suorakulmiossa ja 12 keltaisen tähden ympäröimänä. Mainittua tunnusta ei voida käyttää henkilökortissa ilman matkustusosoikeutta. Tästä syystä henkilökortille ilman matkustusosoikeutta on luotava kokonaan erillinen korttiaihio ja siitä on tehtävä oma tuotteensa tietojärjestelmissä. Tämä edellyttää tietojärjestelmiin rajapintamuutoksia, muutoksia sähköiseen asiankäsittelyyn sekä henkilökortti-passijärjestelmään. Näiden kustannusten arvioidaan olevan noin 0,2 miljoonaa euroa.

Poliisihallitus on arvioinut, että muutoksen aiheuttamien kustannusten kattaminen tulisi edellyttämään arviolta 2 – 4 euron korotusta henkilökortin hintaan.

4.2.2 Viranomaisvaikutukset

Ehdotettu henkilökorttilain muutos mahdollistaisi sen, että rajavalvonnassa voitaisiin verrata henkilön biometrisiä tietoja eli kasvokuvaa ja sormenjälkitietoja henkilökortinhaltijan sirulla oleviin tietoihin. Henkilökorttilain muutoksella helpotettaisiin siten henkilöllisyyden toteamista rajavalvonnassa.

Passihakijalta on passilain nojalla otettu sormenjäljet. Kun sormenjäljet ja kasvokuva otetaan käyttöön henkilökortin myöntämisessä biometrisinä tunnisteinä, voidaan kyseisten tunnisteen taltioinnissa sekä asiankäsittelyssä hyödyntää passia varten rakennettuja samoja työvälineitä. Sormenjälkien ottaminen lisää kuitenkin hieman henkilökortteja myöntävien viranomaisten eli poliisin ja ulkomaan edustustojen työtä.

Kun asiakkailta ei ole henkilökortin hakemisen yhteydessä otettu sormenjälkiä ja kun biometrisiä tunnisteita eli kasvokuvaa ja sormenjälkiä ei ole kortilta luettu koneellisesti, asiasta tulisi tiedottaa ja neuvoa asiakkaita. Tiedotus- ja neuvontatehtävät lisäisivät sekä poliisin että ulkomaan edustustojen henkilöstön työmäärää.

4.2.3 Vaikutukset rikostorjuntaan ja turvallisuuteen

Sormenjälkien ja valokuvan tallettamisella biometrisessä muodossa henkilökorttiin vaikutettaisiin estävästi henkilön alttiuteen ja myös toisena henkilönä esiintymisen helppouteen. Sormenjälkien tallettamisen avulla viranomaisen erehdyttäminen ei olisi mahdollista, vaikka henkilön kasvokuva muistuttaisi toisen henkilön kasvokuvaa. Toisaalta myös sirutietojen järjestelmällinen sähköinen tarkistaminen johtaisi yleisimpien asiakirjapetosten, kuten haltijan valokuvan manipuloinnin, havaitsemiseen. Merkityksellistä tämä olisi erityisesti rajavalvonnassa. EU:n ID-asetusehdotuksessa todettiinkin seuraavasti: ”Matkustus- ja henkilöasiakirjojen turvallisuuden varmistaminen on keskeinen osa terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja todellisen turvallisuusunionin luomista. Monet EU:n viime vuosina tekemistä aloitteista ulkomaan valvonnan parantamiseksi ja vahvistamiseksi ovat riippuvaisia luotettavista matkustus- ja henkilöasiakirjoista.”

Tilastokeskuksen Rikos- ja pakkokeinotilaston mukaan vuoden 2019 aikana ilmoitettiin 3 900 identiteettivarkautta, mikä oli runsaat 100 tapausta (3 prosenttia) enemmän kuin vuonna 2018. Identiteettivarkaus lisättiin rikoslakiin 4.9.2015 ja vuoden 2015 lopulla siitä tehtiin 530 rikosilmoitusta. Poliisihallituksesta saadun tiedon perusteella petoksista ja identiteettivarkauksista on tehty väärennetyn henkilökortin avulla vuosittain keskimäärin 10 rikosilmoitusta ja määrään sisältyy myös esimerkiksi muiden valtioiden henkilökortteja ja yritysten henkilökortteja. Väärennetyn henkilökortin avulla on siten tehty petoksia ja identiteettivarkauksia vähäinen määrä verrattuna edellä mainittuihin Rikos- ja pakkokeinotilaston lukuihin.

Henkilökorttirekisteriin talletettu sormenjälki ja sormenjälkitietojen vertaaminen henkilökorttirekisterin kanssa myöntämismenettelyn yhteydessä tehostaisi olennaisesti henkilöllisyyksien väärinkäytön ennalta ehkäisyä. Erityisesti estettäisiin ne tilanteet, joissa henkilökorttia pyrittiin käyttämään oikeudettomasti toisen ihmisen henkilöllisyydellä.

Ehdotus lisäisi kaiken kaikkiaan henkilön tunnistamisen varmuutta ja luottamusta siihen, että henkilökortin haltija on sen oikea haltija. Ehdotuksella vaikutetaan siten turvallisuuteen.

4.2.4 Vaikutukset yksilön asemaan

Henkilökortin hakijan sormenjälkien tallettamisella henkilökorttirekisteriin vaikutettaisiin yksilötasolla henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen, koska henkilökortin haltija voisi luottaa siihen, että hänen henkilöllisyydellään ei ole olisi olemassa toista matkustusasiakirjaa.

Suoritteiden maksullisuudesta annetun sisäministeriön asetuksen (1386/2019) maksutaulukon mukaan henkilökortti, joka sisältää Digi- ja väestöviraston maksun on hinnaltaan 54 euroa.

Sama kortti sähköisellä asioinnilla on 48 euroa. Poliisihallitus on arvioinut, että muutoksen aiheuttamien kustannusten kattaminen tulisi edellyttämään arviolta 2 – 4 euron korotusta henkilökortin hintaan. Koska EU:n ID-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, henkilökortin hinnan korotus tulisi osin kyseisen asetuksen nojalla. Taloudellinen vaikutus kohdistuisi henkilökortin hakijaan yksilönä. Kortin hinnan nousu on kuitenkin suhteuttava esimerkiksi siihen, mitä seuraisi, jos henkilön identiteetti olisi toisella henkilöllä käytössä.

Jos henkilökortin hakijalta ei voitaisi ottaa sormenjälkiä tilanteessa, jossa esteen arvioidaan olevan tilapäinen, myönnettäisiin henkilökortti enintään 12 kuukauden määräajaksi. Kyseinen lyhytaikaisen henkilökortin hinta olisi sama kuin normaalin henkilökortin. Koska näissä tilanteissa henkilökortti ei olisi voimassa normaaliaikaa, aiheutuisi tästä hakijalle lisäkustannuksia.

Sormenjälkien ottaminen henkilökorttiin ilman matkustusoikeutta ja sormenjälkien tallettaminen henkilökorttirekisteriin voi aiheuttaa henkilökortin hakijalle epätietoisuutta ja ihmetystä. Voitaneen kuitenkin arvioida, että kun passin osalta matkustusasiakirjana on jo tehty vastaava sormenjälkien tallettaminen rekisteriin, niin vastustusta ei ilmene laajasti väestön keskuudessa.

4.2.5 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Biometrisella tunnistamisella tarkoitetaan ihmisen automatisoitua tunnistamista jonkin fysiologisen ominaisuuden tai käyttäytymispiirteiden perusteella. Tunnistuksen automatisointi tarkoittaa sitä, että tunnistus on mahdollista toteuttaa kokonaan ilman ihmistä eli koneellisesti. Biometrian käyttö parantaa tunnistuksen luotettavuutta, koska tunnistaminen tapahtuu tällöin suoraan ihmisen yksilöllisten fyysisten piirteiden avulla.⁸

Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen 21 artiklalla EU:n kansalaisille annetaan oikeus liikkua ja oleskella vapaasti EU:n jäsenvaltioiden alueella. Yleisesti voidaan todeta, että tällä esityksellä lisätään asiakirjojen turvallisuutta parantamalla henkilökorttien turvaominaisuuksia siten, että vapaata liikkuvuutta koskevia oikeuksia voidaan käyttää turvallisemmassa ympäristössä.

Henkilökorttirekisteriin talletettu sormenjälki mahdollistaa sen, että viranomaiset tekevät henkilökorttilain 11 §:ssä tarkoitettua henkilökortin hakemisessa henkilön tunnistamisen suhteellisen nopeasti ja luotettavasti. Lisäksi henkilöille, joiden henkilöllisyyttä käytetään vilpillisiin tarkoituksiin, voi olla vakavia seurauksia, sekä taloudellisia että emotionaalisia. Tällä esityksellä vaikutetaan siten perustuslain 21 §:ssä (Oikeusturva) säädettyyn perusoikeuteen.

Henkilökorttirekisteriin lisättäväksi ehdotettu sääntely sormenjäljistä vaikuttaa myös siihen, miten asiakirjan hakijan tai haltijan identiteettiä voidaan suojata hänen fyysisten ominaisuuksiensa perusteella. Passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkitietojen vertailu ovat identiteetin suojan kannalta merkityksellisiä, koska kyse on henkilön arkaluonteisiin tietoihin liittyvästä henkilötietojen käsittelystä. Kun suojataan henkilön identiteettiä, suojataan perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädettyä yksityiselämän suojaa, jonka tärkeä osa on juuri henkilön identiteetti.

Poliisilla on turvallisuusviranomaisena velvollisuus suojella ihmisiä rikoksilta. Erityisesti vaikutetaan siihen, että henkilö ei voisi esiintyä oikeudettomasti toisena henkilönä aiheuttaen vahinkoa toiselle. Vertaamalla henkilökortin hakijan sormenjälkiä tietokannassa oleviin sormen-

⁸ Korja, Juhani, Biometrinen tunnistaminen ja henkilötietojen suoja, s. 139 – 141 ja s. 343.

jälkiin voidaan varmistua myös siitä, ettei henkilö hae henkilökorttia useammalla henkilöllisyydellä. Tällä esityksellä vaikutetaan siten perustuslain 7 §:ssä tarkoitettuun perusoikeuteen (Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen), joka voidaan nähdä tässä esityksessä myös yleisen turvallisuuden lisäksi henkilön henkilökohtaisena turvallisuutena.

Sormenjäljet ovat erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, joiden käsittely koskettaa yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä. Kun henkilötietoja käsitellään viranomaisen lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, rekisteröidyillä on vain rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa omien henkilötietojensa käsittelyyn. Henkilöllä on kuitenkin mahdollisuus käyttää rekisteröidyn oikeuksia yleisen tietosuojalainsäädännön ja poliisin henkilötietolain mukaisesti varmistuakseen käsittelyn lainmukaisuudesta.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

EU:n ID-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettujen biometristen tunnisteiden eli valokuvien keräämisen osalta ei ole pidetty mahdollisena, että henkilökorttien ja passien valokuvaustoiminta järjestettäisiin poliisilaitoksilla. Jos passikuvaus järjestettäisiin poliisilaitoksilla, voitaisiin olla varmoja, että kuvaa ei ole muokattu eli manipuloitu. Tämä on etu, joka on monissa maissa katsottu yksistään riittäväksi perusteeksi siirtää kuvaus viranomaisen tehtäväksi, sillä sekä koneellista että silmämääräistä kasvovertailua huijaavat kuvamanipulaatiot ovat kasvava uhka.

Kuten edellä todettiin, haettavien henkilökorttien määrän on arvioitu vuoden 2020 ennusteen mukaan olevan noin 350 000 kappaletta. Tämä tarkoittaisi sitä, jokaiseen korttiin tulisi ottaa kuva poliisilaitoksella. Valokuvauksen järjestäminen poliisin toimipisteissä aiheuttaisi kielteisiä vaikutuksia. Siitä syntyisi esimerkiksi merkittäviä kustannuksia, sillä toimipisteet olisi varustettava kameroin, kuvaustaustoin ja kuvauskäyttöön soveltuvin valaisimin. Nykyinen toimintatapa jakaa kuvauksen aiheuttaman palvelukuormituksen suureen määrään kuvaamoja sen sijaan, että se keskittyisi pieneen määrään poliisilaitoksia. Passikuvauksen siirtäminen henkilökorttiviranomaisen tehtäväksi voisi siten aiheuttaa kuvaamoalan elinkeinonharjoittajille taloudellisia vaikeuksia.

Jos passikuvat otettaisiin poliisilaitoksilla, asiakirjan voimassaoloa täytyisi pidentää tai vähintäänkin samaa kuvaa täytyisi käyttää pidempään kuin olisi tunnistusnäkökulmasta suotavaa. Muussa tapauksessa poliisilaitosten asiakasmäärät kasvaisivat huomattavasti nykyisestä määrästä. Nykyinen käytäntö säästää viranomaisen resursseja siinä määrin, että asiakirjojen viiden vuoden voimassaolosta voidaan pitää kiinni, minkä ansiosta asiakirjojen kasvokuvat, fyysiset turvatekijät ja sirun tietoturva eivät vanhene.

Valmistelun aikana on tehty vertailu sen välillä, mennäänkö sormenjälkien tallettamisella henkilökorttirekisteriin pidemmälle kuin se on tarpeen edellä esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi matkustusasiakirjan luotettavuuden ja turvallisuuden takaamiseksi. Tällöin on tullut harkittavaksi, että sormenjälkiä ei tallettaisi henkilökorttirekisteriin. Henkilökortin hakijan pitäisi tällöin saapua poliisiasemalle henkilökohtaisesti sormenjälkien ottamista varten. Johtopäätöksenä on ollut, että sillä olisi poliisille toiminnallisia vaikutuksia, mitkä heijastaisivat kustannuksia lisäävänä henkilöstötarpeena.

Asiakirjaturvallisuuden takaamiseksi ja poliisin toiminnan kannalta perustelluin ratkaisu olisi toteuttaa henkilökorttien sormenjälkien käsittely samalla tavalla kuin passien osalta. Tämä tarkoittaisi henkilökortin hakemista varten otettujen sormenjälkien rekisteröintiä. Rekisteröityjä

sormenjälkiä hyödynnettäisiin ristiin passin ja henkilökortin välillä vastaavasti kuin jo nyt toimitaan passin ja henkilökortin kasvokuvien osalta.

Valmistelussa on arvioitu ratkaisumallia, jonka mukaan unionin kansalaisten perheenjäsenten, jotka eivät ole unionin kansalaisia, maassaoleskeluoikeuden ilmentämiseksi myönnettävän oleskelukortin jatkoluvan hakemisen yhteydessä luovuttaisiin ulkomaalaislain 60 d §:n 3 momentin mukaisesta kevennetystä menettelystä, jonka mukaan sormenjäljet otetaan vain poikkeuksellisesti. Tällainen ratkaisumalli täyttäisi sanatarkemmin EU:n ID-asetuksen 10 artiklan edellytyksen hakijan henkilökohtaisesta läsnäolosta vähintään kerran kunkin hakemuksen myöntämisen yhteydessä. Valmistelussa on kuitenkin arvioitu, että vaikka kyse on hyvin pienestä ryhmästä henkilöitä, ratkaisu asettaisi unionin kansalaisten perheenjäsenet, jotka eivät ole unionin kansalaisia menettelyn osalta heikompaan asemaan kuin maassa oleskeluluvalla olevat kolmannen maan kansalaiset. Käytännössä kyseisen ryhmän, vaikkakin pienen sellaisen, osalta olisi oltava poikkeusjärjestelyjä ja -ohjeita. Lisäksi ratkaisu olisi askel taaksepäin tilanteessa, jossa menettelyn keventäminen ja automatisaation edistäminen on Maahanmuuttoviraston toiminnan kehittämisen keskeisiä tavoitteita. Lisäksi on arvioitu, että menettely, jossa biometrinen tunnisteen yhtäpitävyys hakijan henkilöllisyyden kanssa varmistetaan hakijan henkilökohtaisella läsnäololla silloin, kun häneltä ensimmäisen oleskelukortin hakemisen yhteydessä otetaan sormenjäljet ja asioiminen sähköisesti jatkolupaa haettaessa edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista varmistaa biometrinen tunnisteen yhtäpitävyyden hakijan henkilöllisyyden kanssa EU:n ID-asetuksen 10 artiklan edellyttämällä tavalla.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsissa valmistellaan kansallista henkilökorttia koskevan lainsäädännön uudistamista. Vuonna 2017 aloitettiin selvitys, jonka tavoitteena oli muun muassa vähentää väärennetyillä henkilöasiakirjoilla tehtäviä petoksia. Selvityksessä annettiin mietintö Ett säkert statligt ID-kort – med e-legitimation (SOU 2019:14) maaliskuussa 2019.

Mietinnössä esitetään säädettäväksi uusi laki valtiollisista henkilöllisyysasiakirjoista, jossa olisi säännöksiä valtiollisesta henkilökortista (statligt identitetskort) ja valtiollisesta sähköisestä henkilöllisyystodistuksesta (statlig e-legitimation). Uudet henkilöllisyysasiakirjat korvaisivat nykyiset kaksi eri henkilökorttia. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2022.

Laissa säädettäisiin, että valtiollisen henkilökortin hakijan olisi oltava henkilökohtaisesti läsnä. Hakija todistaisi tällöin henkilöllisyytensä passilla tai henkilökortilla. Kuitenkaan henkilökohtaista läsnäoloa ei edellytetä ilman matkustusoikeutta olevan henkilökortin hakemisessa tilanteissa, joissa hakijan sairauden, vamman tai korkean iän vuoksi ei voisi olla henkilökohtaisesti läsnä. Tällöin hänen tulisi asioida valtuutetun välityksellä. Huomattakoon, että matkustusoikeudellisen henkilökortin osalta ei ole mahdollisuutta poiketa henkilökohtaisen läsnäolon vaatimuksesta.

Laissa säädettäisiin, että valtiollisen henkilökortin matkustusoikeudella ja ilman matkustusoikeutta olisi sisällettävä sormenjäljet ja kasvokuva tallennusvälineessä. Poikkeuksena tästä olisivat ne henkilökortit, jotka myönnetään alle kuuden vuoden ikäisille tai henkilöille, jotka ovat fyysisesti estyneitä antamasta sormenjälkiään.

Laissa säädettäisiin myös henkilökortti- ja sähköisestä henkilökorttirekisteristä. Rekisteri sisältäisi kopion hakutilanteesta otetusta kuvasta tai valtuutetun jättämästä kuvasta ja näissä olevista

biometrisista tiedoista. Rekisterissä ei saisi olla sormenjälkitietoja tai näissä olevia biometrisiä tietoja.

5.2.2 Norja

Norjassa säädetään kansallisesta henkilökortista Lov om nasjonalt identitetskort (ID-kortloven) (LOV-2015-06-05-39) -nimisellä lailla.

Norjan kansalaisilla on oikeus hakemuksesta saada kansallinen henkilökortti, jota voidaan käyttää matkustusasiakirjana Euroopan talousalueella eli ETA-alueella. Norjan kansalaisilla, jotka eivät voi hankkia kansallista henkilökorttia matkustusoikeuksilla, mutta jotka täyttävät muut lain ehdot, on oikeus hakemuksen perusteella saada kansallinen henkilökortti ilman matkustusoikeutta.

Henkilökortin myöntää poliisi. Hakijan on oltava henkilökohtaisesti läsnä, kun hän hakee henkilökorttia, jollei hakijalla ole erityisiä syitä olla olematta läsnä. Hakijan on todistettava henkilöllisyytensä ja kansalaisuutensa muun muassa toimittamalla tietoja ja asiakirjoja, joita henkilökorttiviranomainen pitää tarpeellisina. Hakutilanteessa kerättyjä biometrisiä tietoja eli kasvokuvaa ja sormenjälkiä voidaan käyttää myöhemmin kortinhaltijan henkilöllisyyden todentamiseen.

Kansallisissa henkilötodistuksissa tulisi olla vain tarvittavat tiedot kortin aitouden todentamiseksi ja haltijan henkilöllisyyden vahvistamiseksi. Biometriset henkilötiedot talletaan kansalliseen henkilökorttiin siten, että tietojen aitoutta, eheyttä ja luottamuksellisuutta koskevat näkökohdat turvataan.

Lailla perustetaan kansallinen henkilökorttirekisteri. Henkilökorttirekisteri voidaan linkittää passirekisteriin. Rekisteri voi sisältää rekisterin hallintaan ja kansallisten henkilökorttien myöntämiseen tarvittavia tietoja kuten hakijan nimi, allekirjoitus, syntymäaika, kasvokuva, pituus, silmien väri, hiusväri, kortin sarjanumero tai muu yksilöivä viite.

EU:n ID-asetus on tarkasteltavana Euroopan vapaakauppajärjestössä eli EFTA:ssa, johon Norja kuuluu.

5.2.3 Tanska

Tanskassa säädetään henkilökorttien myöntämisestä lailla, Lov om udstedelse af legitimationskort LOV nr 236 af 15/03/2017. Laki tuli voimaan 1.7.2017. Laissa säädetään, että yli 15-vuotiaat henkilöt, jotka on rekisteröity keskushenkilörekisteriin (CPR), voivat saada kuvallisen henkilökortin. Henkilökortti ei ole lähtökohtaisesti matkustusasiakirja.

Tarkemmin henkilökortista säädetään Bekendtgørelse om udstedelse af legitimationskort BEK nr 1220 af 21/11/2017 –nimisellä asetuksella. Hakemus jätetään kunnalle, jossa hakija on rekisteröity edellä mainit-tuun rekisteriin. Hakijan on oltava läsnä henkilökohtaisesti esittäessään muiden asiakirjojen ohella passin-sa. Hakijan on liitettävä hakemukseensa valokuva itsestään. Asetuksessa säädetään valokuvaan liittyvistä vaatimuksista. Asetuksessa ei kuitenkaan säädetä sormenjälkien ottamisesta mitään. Asetus tuli voimaan 1.12.2017.

5.2.4 Saksa

Saksassa säädetään henkilökortista perustuslaissa Grundgesetz ja henkilökortteja koskevassa laissa Ge-setz über Personalausweise und den elektronischen Identitätsnachweis (Personalausweisgesetz - PAuswG) 18.6.2009 (BGBl. I S. 1346). Lakia muutettiin viimeksi 21.6.2019 (BGBl. I S. 846).

Saksalaiset ovat velvollisia hankkimaan henkilökortin, kun he täyttävät 16 vuotta. Henkilökortit ja väliaikaiset henkilökortit myönnetään hakemuksesta. Hakijan ja hänen laillisen tai valtuutetun edustajansa on oltava paikalla henkilökohtaisesti. Jos hakija osoittaa tarvitsevänsä henkilökortin heti, hänelle on myönnettävä väliaikainen henkilökortti. Toimivaltainen henkilökorttiviranomainen voi yksittäistapauksessa määrätä, että henkilökortilla ei voi matkustaa.

Kortti sisältää muun muassa kortin haltijan valokuvan. Korttiin voidaan tallettaa hakijan sormenjäljet hänen pyynnöstään. Alle 6 -vuotiailta lapsilta ei oteta sormenjälkiä. Kortin haltija kasvokuva ja sormenjäljet tallennetaan henkilökortin elektroniseen tallennus- ja käsittelyvälineeseen eli siruun.

Laissa säädetään myös henkilökorttirekisteristä. Henkilökorttirekisteriin talletetaan muun muassa hakijan sukunimi ja syntymäsukunimi, etunimet, syntymäaika- ja -paikka, pituus, silmien väri ja kansallisuus. Rekisteriin talletetaan myös kortinhaltijan biometrisistä tiedoista kasvokuva.

6 Lausuntopalaute

Lausunnoissa...

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 7.1 Henkilökorttilaki

4 §. Henkilökortin sisältö. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi syntymäaika. Kyseessä on kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön ICAO:n teknisten määrittelyjen mukaan matkustusasiakirjan pakollinen alue/kenttä (zone). Sääntelyllä täsmennetään jo voimassa olevaa nykytilaa henkilökortin sisällöstä.

5 §. Henkilökortin tekninen osa ja sen sisältö. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, kuten voimassa olevan henkilökorttilain 5 §:n 1 momentissa henkilökortin tekniseen osaan talletettavista tiedoista. Sen 1 momenttiin lisättäisiin kuitenkin kansalaisvarmenteen liittyvät muut välttämättömät tekniset tiedot. Henkilökortin sirulle talletetaan muutakin kuin kansalaisvarmenteet, kuten kansalaisvarmenteisiin liittyvät avaimet ja muut tekniset tiedot. Momenttia siten täsmennettäisiin sirun tietosisällön osalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vastaavasti kuin voimassa olevan pykälän 1 momentissa, että tekniseen osaan voidaan tallettaa myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että 3 momentissa säädettäisiin henkilökorttilain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuun matkustusoikeudelliseen asiakirjaan liittyvästä teknisestä osasta. Matkustusoikeudellisen henkilökortin tekniseen osaan talletetaan edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi kortin haltijan kasvokuva ja 9 a §:ssä tarkoitetut sormenjäljet tar-

vittavine lisätietoineen ja muut tarvittavat tiedot. Lisätyt biometriset tunnisteet ja muut tarvittavat tiedot perustuvat EU:n ID-asetukseen 3 artiklaan. Sen 5 kohdassa säädetään, että biometristen tietojen eli haltijan kasvokuva ja sormenjäljet sisällytetään erittäin turvalliseen tallennusvälineeseen. Lisäksi EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan henkilökorttien sisältämien dataelementtien on täytettävä ICAOn asiakirjan 9303 osassa 5 vahvistettujen eritelmien vaatimukset. Eritelmien mukaan henkilökortissa on oltava viisi pakollista aluetta (zone), joiden tulee täyttää tietyt vähimmäisvaatimukset. Henkilökortin alueet I – VI ovat silmämääräisen tarkastuksen alueita. Alue VII on koneella luettava alue (machine readable zone, MRZ). Alue I yksilöi päätöksen antaneen valtion tai organisaation ja asiakirjan. Tietoelementtien on oltava vakiojärjestyksessä alueilla II ja III. Näitä ovat henkilökortin haltijan suku- ja etunimet, sukupuoli, kansallisuus, syntymäaika, kortin numero ja voimassaoloaika. Alue IV sisältää henkilökortin haltijan allekirjoituksen. Alueen V on sisällettävä henkilön identifiointi ja sen on sisällettävä kortin haltijan kasvokuva.

EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 8 kohdan mukaan jos tavoitteen saavuttamisen kannalta on tarpeen ja oikeasuhtaista, jäsenvaltiot voivat lisätä tällaisia kansalliseen käyttöön tarkoitettuja tietoja ja huomautuksia, jotka saattavat olla tarpeen niiden omien kansallisten säännösten mukaisesti. Turvallisuutta koskevien vähimmäisvaatimusten tehokkuus ja henkilökorttien rajatylittävä yhteensopivuus eivät saa heikentyä tämän seurauksena.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kuten voimassa olevan pykälän 3 momentissa siitä, että alakäisen henkilökortissa ja väliaikaisessa henkilökortissa ei ole pykälässä tarkoitettua teknistä osaa.

5 a §. Sormenjälkien ja kasvokuvan lukeminen. Pykälä olisi uusi. Sääntely vastaisi sormenjälkien lukemisen osalta pitkälti passilain 5 b §:ää ottaen kuitenkin huomioon EU:n ID-asetuksen sääntely. Ehdotetun 5 b §:n 1 momentin mukaan henkilökortin tekniseen osaan talletettuja sormenjälkiä ja kasvokuvaa saisi lukea sen mukaan kuin siitä säädetään EU:n ID-asetuksessa. EU:n ID-asetuksen 11 artiklan 6 kohdassa säädetään, että henkilökorttien tallennusvälineeseen tallettuvia biometrisiä tietoja saa käyttää ainoastaan toimivaltaisten kansallisten viranomaisten ja unionin virastojen asianmukaisesti valtuutettu henkilöstö unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti a) henkilökortin tai oleskeluasiakirjan aitouden todentamiseen, b) asiakirjan haltijan henkilöllisyyden todentamiseen vertaamalla biometrisiä tunnisteita suoraan saatavilla ja verrattavissa oleviin tunnisteisiin tilanteessa, jossa henkilökortti tai oleskeluasiakirja on lain mukaan esitettävä.

Ehdotetussa pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös ne viranomaiset, joilla olisi oikeus lukea kasvokuvia ja sormenjälkiä. Nämä olisivat henkilökorttilain 18 §:ssä tarkoitettu henkilökortti- viranomainen taikka poliisi tai rajatarkastusviranomainen. Henkilökortin myöntävä viranomainen vastaa henkilökorttilain 8 §:n nojalla siitä, että kortin tiedot ovat hakemuksen mukaiset. Hakijaa koskevien teknisen osan tietojen on oltava yhdenmukaiset vastaavien henkilökortissa nähtävissä olevien tietojen kanssa. Henkilökorttivirusviranomainen on velvollinen tarkastamaan myös kaikki henkilökortin tekniseen osaan talletetut tiedot ennen kuin henkilökortti luovutetaan henkilökortinhaltijalle.

Poliisin tehtävänä on poliisilain (872/2011) 1 §:n 1 momentin mukaan oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Ehdotetun 1 momentin mukaan poliisi voisi lukea siruun talletettuja sormenjälkiä ja kasvokuvan henkilöllisyyden varmistamiseksi myös esitutkintaan ja muuhun poliisitutkintaan liittyvien toimivaltuuksensa nojalla. Henkilöllisyyden varmistaminen on poliisin toiminnassa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tärkeää. Poliisin oikeus lukea siruun talletetut sormenjäljet ja kasvokuva

rajoittuisivat kuitenkin EU:n ID-asetuksen mukaisesti vain asiakirjan aitouden toteamiseen ja henkilöllisyyden varmistamiseen.

Rajatarkastuksen tekemiseen on rajavartiolaitoksen lisäksi myös poliisilla poliisilain 21 §:n nojalla sekä tullimiehellä tullilain (304/2016) 31 §:n nojalla. Rajatarkastusviranomaisella olisi ehdotuksen mukaan mahdollisuus tarkistaa henkilökortinhaltijan henkilöllisyys ja matkustusasiakirjan aitous henkilökortin siruun talletetuista sormenjäljistä ja kasvokuvasta, kun laissa sille säädetty tehtävät henkilön henkilöllisyyden selvittämistä edellyttävät.

Ehdotetun pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin, että sormenjälkiä ja kasvokuvaa luettaessa henkilökortinhaltijalta saa ottaa sormenjäljet tai kasvokuvan ja verrata niitä henkilökortin tekniseen osaan talletettuihin sormenjälkiin tai kasvokuvaan henkilökortin aitouden toteamiseksi ja henkilökortinhaltijan henkilöllisyyden varmistamiseksi. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen. Kyseisellä momentilla täytettäisiin EU:n ID-asetuksen 11 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu jäsenvaltioiden velvollisuus varmistaa tietojen luottamuksellisuudesta sekä edellä mainittu 11 artiklan 6 kohta. Vertaamista varten otetuilla tiedoilla tarkoitettaisiin sekä vertaamista varten otettavaa henkilökortinhaltijan sormenjälkeä (tunnistustapahtumatieto) että tietoa, joka luetaan sirusta tarkastusta varten. Tiedon hävittäminen ei voisi tietenkään johtaa sirun tietojen häviämiseen.

Ehdotetun pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin, että sormenjälkiä ja kasvokuvaa luettaessa henkilökortinhaltijan tietoja ei saa käsitellä muulla kuin EU:n ID-asetuksessa ja tässä laissa säädettyllä tavalla. Käsitteillä tarkoitettaisiin tässä yhteydessä esimerkiksi sormenjälkien tallettamista henkilökorttirekisteriin henkilökorttilain 31 §:n nojalla.

Ehdotetun pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin, että sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisesta, noudatetaan yhteisön lainsäädäntöä ja Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia. Esimerkiksi yleistä tietosuoja-asetusta ja Euroopan ihmisoikeussopimusta noudatettaisiin sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisessa.

Ehdotetun pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin, että sisäministeriö päättää lukuoikeuksien myöntämisestä ulkomaan viranomaiselle ja niiden peruuttamisesta.

5 b §. *Henkilökortin teknisen osan tietojen tietoturva.* Biometriset tunnisteen asettavat erityisiä vaatimuksia tietoturvalle, jotta sen, jonka biometrisiä ominaisuuksia talletetaan tai käsitellään, yksityisyyden suoja voitaisiin varmistaa. Biometrisen tunnisteen sähköinen tallenne on helposti ja nopeasti kopioitavissa ja myös levitettävissä internetin avulla. Koska biometrinen tunniste, kuten tässä esityksessä sormenjälki, on henkilöllä yleensä pysyvä, tulee sirun väärinkäyttö estää henkilökortin teknisen osan eli sirun tietoturvasta huolehtimalla. Ehdotetussa pykälässä olisi siis kysymys tietoturvaluottamustoimenpiteitä koskevasta erityissäännöksestä, jonka tarkoituksena on varmistaa se, että henkilökorttiin sisältyvän sirun tiedot eivät olisi asiattomien tahojen saatavissa.

Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin, että Poliisihallituksen on huolehdittava, että henkilökortin tekniseen osaan talletetut tiedot suojataan EU:n ID-asetuksessa ja sen soveltamiseksi annettujen säännösten mukaisesti tehokkaasti tunkeutumista, luvaton lukemista, muuttamista, käyttöä ja muuta luvaton käsittelyä vastaan.

EU:n ID-asetuksen 11 artiklan 1 kohdan mukaan rajoittamatta asetuksen (EU) 2016/679 soveltamista jäsenvaltioiden on varmistettava asetuksen soveltamista varten kerättyjen ja tallennettujen tietojen turvallisuus, eheys, aitous ja luottamuksellisuus.

EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden myöntämät henkilökortit on valmistettava ID-1-muodossa, ja niissä on oltava koneellisesti luettava alue. Henkilökorttien on perustuttava YK:n alaisuudessa toimivan Kansainvälinen siviili-ilmailujärjestön, jäljempänä ICAO, asiakirjassa 9303 vahvistettuihin eritelmiin ja turvallisuutta koskeviin vähimmäisvaatimuksiin. Kyseisellä tavalla varmistetaan maailmanlaajuinen yhteentoimivuus, koneellinen luettavuus ja visuaalinen tarkastus.

EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 5 kohdan mukaan henkilökortteihin on sisällyttävä erittäin turvallinen tallennusväline, jonka on sisällettävä biometrisiä tietoja, jotka ovat kortin haltijan kasvo-kuva ja kaksi sormenjälkeä yhteentoimivassa digitaalisessa muodossa. Jäsenvaltioiden on biometristen tunnisteen keräämisessä sovellettava komission täytäntöönpanopäätöksessä C (2018) 7767 (13) vahvistettuja teknisiä eritelmiä. Tallennusvälineellä on oltava riittävä kapasiteetti ja kyky varmistaa tietojen eheys, aitous ja luottamuksellisuus. Tallennettavien tietojen on oltava käytettävissä kontaktittomasti ja suojatusti täytäntöönpanopäätöksen C (2018) 7767 mukaisesti. Jäsenvaltioiden on vaihdettava tietoja, jotka ovat tarpeen tallennusvälineen aitouden varmistamiseksi ja pääsyn saamiseksi 5 kohdassa tarkoitettuihin biometrisiin tietoihin sekä niiden todentamiseksi. Mainitussa täytäntöönpanopäätöksessä on eritelmit biometriset tunnistekortit, jotka ovat kasvat ja sormenjäljet, tallennusvälineelle eli sirulle, sirun aineistorakenteelle, siruun tallennetun tiedon turvallisuudelle sekä vaatimustenmukaisuuden arviointiin.

EU:n ID-asetuksessa säädetään myös vaiheittaisesta käytöstä poistamisesta niille henkilökortteille, jotka eivät täytä EU:n ID-asetuksen vaatimuksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että tekniseen osaan talletettujen tietojen aitouden ja eheyden varmistamiseen liittyvät sekä sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisessa tarvittavat varmenteet luo Digi- ja väestötietovirasto. Varmenteella toteutetaan henkilökortin teknisen osan tietoturva. Tekninen osa sisältäisi myös sormenjälkien lukemiseen liittyvän varmenteen. Henkilökortin tekniseen osaan talletettujen tietojen aitouden ja eheyden varmistamiseen liittyvät sekä sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisessa tarvittavat varmenteet loisi Digi- ja väestöviraasto.

Sirun tietojen aitous, eheys, oikeellisuus ja alkuperäisyys varmistetaan Digi- ja väestöviraaston allekirjoitusvarmenteella tehtävällä sähköisellä allekirjoituksella. Sähköisen allekirjoituksen ja siihen liittyvän varmenneketjun avulla henkilökortin tarkastaja voi todeta, onko siruun talletettuja tietoja muutettu oikeudettomasti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ulkoministeriön vastuusta 9 §:ssä tarkoitetun ulkomaan edustuston myöntämän henkilökortin tekniseen osaan talletettujen tietojen suojaamisesta 1 momentin mukaisesti.

9 a §. Sormenjälkien ottaminen. Pykälä olisi uusi. Pykälä sisältäisi säännökset sormenjälkien ottamisesta henkilökortin hakijalta. Henkilökortin myöntämä viranomaisella ottaisi henkilökortin hakijalta sormenjäljet. Asiakirjaa myönnettäessä on tärkeää, että hakija tunnistetaan luotettavasti. Ehdotuksesta seuraisi se, että hakumenettely olisi verrannollinen myös sormenjälkien ottamisen osalta passilain 6 a §:ää.

EU:n ID-asetuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan sormenjäljet saa ottaa yksinomaan henkilö- tai oleskelu-korttien myöntämisestä vastaavien viranomaisten pätevä ja asianmukaisesti valtuutettu henkilöstö, lukuun ottamatta hakemuksia, jotka on jätetty jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisille. Ehdotetulla sääntelyllä täsmennettäisiin sormenjälkien ottamista koskevaa EU:n ID-asetusta.

Poikkeuksista sormenjälkien ottamiseen ehdotetaan säädettäväksi pykälän 2 *momentissa*. Hakijalta ei otettaisi sormenjälkiä, jos hakija on alle 12-vuotias. Toisena perusteena olisi se, että siitä ei saada hakijan iän, vamman, sairauden, fyysisen esteen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Sormenjälki on painalluskuvio, jonka synnyttävät sormenpään pinnassa olevat harjanteet ja laaksot. Henkilö voidaan luotettavasti tunnistaa sormenjäljistä, sillä jokaisen ihmisen jokainen sormi tuottaa erilaisen jäljen ja ne pysyvät lähes muuttumattomina iän karttuessa. EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 7 kohdan mukaan alle 12-vuotiaisiin lapsiin ei tarvitse soveltaa sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Kyseisen kohdan mukaan alle 6-vuotiaisiin lapsiin ei sovelleta sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Momentti vastaisi pitkälti edellä mainittua EU:n ID-asetusta kuitenkin siten, että ikäraja sormenjälkien ottamiselle olisi 12 vuotta.

EU:n ID-asetuksen 3 artiklassa säädetään lisäksi, että henkilöihin, jotka eivät fyysisten rajoitteiden vuoksi pysty antamaan sormenjälkiä, ei sovelleta sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Teknisten eritelmien kohdan 2.2.2 mukaan sormenjäljet otetaan etusormista. Jos etusormessa on vauriota tai se puuttuu tai sen ISO/IEC 19794-4 -arvo on 0–25, tallennetaan painamalla otettu saman käden keskisormen, nimettömän tai peukalon sormenjälki, jos niistä saadaan korkeampi ISO-arvo. Jos yhden käden kaikista sormista saadaan edellä mainittu heikkolaatuinen arvo, otetaan painamalla korkeimman arvon antavan sormen sormenjälki.

Sormenjälkien ottamiseksi säädettyä veloitetta ei voitaisi noudattaa, jos hakijalta ei voitaisi ottaa sormenjälkiä iän, vamman, sairauden, fyysisen esteen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Syitä siihen, ettei sormenjälkiä saada hakijalta otettua, voi olla monia. Kuten edellä olevasta ilmenee, hakijalla voi olla sellainen vamma, sairaus tai fyysinen este, joka estää sormenjäljistä tapahtuvan henkilön tunnistamisen. Henkilökortin hakijalta voi esimerkiksi puuttua kaikki sormet tai sormissa voi olla sellainen vaurio, joka estää sormenpään yksityiskohtien selkeän erotumisen, esimerkiksi palovamma.

Sääntelyssä olisi täydennys verrattuna EU:n ID-asetukseen: hakijan olisi pyydettyä esitettävä luotettava selvitys syystä, joka estää sormenjälkien ottamisen, sekä arvio syyn kestosta. Momentissa mainittu selvitys voisi olla esimerkiksi lääkärintodistus. Myös hakijan suullisesti esittämä selvitys esteestä voitaisiin hyväksyä momentissa tarkoitetuksi selvitykseksi, mikäli se olisi katsottava luotettavaksi. Lääkärintodistuksessa voisi olla arvio syyn kestosta. Myöntävä viranomais-omainen voisi harkita syyn kestoa myös yleisen elämäkokemuksensa perusteella. Myöntämisharkinnassa syyn kestoa tulisi kuitenkin arvioida itsenäisesti eli lääkärinlausunnossa oleva arvio ei sitoisi myöntävää viranomaista henkilökortin voimassaoloajan määrittämisessä.

Jos henkilökortinhakijalta ei ehdotetun 9 a §:n 2 momentin mukaisesti kyettäisi ottamaan sormenjälkiä iän tai fyysisen esteen vuoksi, hakijalle myönnettäisiin viisi vuotta voimassa oleva henkilökortti voimassa olevan henkilökorttilain 19 §:n 1 momentin mukaisesti. Mikäli fyysinen este olisi luonteeltaan tilapäinen, hakijalle myönnettäisiin ehdotetun henkilökorttilain 19 §:n 6 momentin mukaisesti enintään 12 kuukaudeksi. Myönnettävä henkilökortti olisi turvallisuussyistä aina normaali biometriset tunnisteet sisältävä henkilökortti, jossa siruun merkittäisiin talletettujen sormenjälkien lukumääräksi nolla.

Pykälän 3 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi, että sormenjäljet talletetaan henkilökortin tekniseen osaan sekä henkilökorttirekisteriin. Henkilökorttirekisteriin talletetut sormenjäljet olisi pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntomerkeistä.

Sormenjälkien ottamisesta voitaisiin säätää tarkemmin sisäministeriön asetuksella. Asetuksella voitaisiin säätää tarvittavista, lähinnä teknisluontoisista, sormenjälkien ottamiseen liittyvistä seikoista.

10 §. *Henkilökohtainen läsnäolo henkilökorttia sähköisesti haettaessa.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin sormenjäljet. Hakijan ei tarvitsisi saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos hakija on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty Suomen kansalaisen henkilökortti tai passi, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona ja häneltä on otettu sormenjäljet. Sormenjälkien lisääminen kohtaan merkitsisi sitä, että henkilöltä ei enää olisi velvollisuutta ottaa sormenjälkiä lain 9 a §:ssä tarkoitettulla tavalla, sillä uuden henkilökortin valmistamiseen käytettäisiin henkilökortin haltijan aiempaa henkilökorttia tai passia varten otettuja sormenjälkiä.

Pykälää muutettaisiin myös joidenkin sanamuotojen osalta teknisluonteisesti.

15 a §. *Tilapäinen henkilökortti.* Pykälässä olisi erityissäännös tilanteisiin, joissa hakijalta ei saada 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua syytä otetuksi sormenjälkiä ja syy on tilapäinen. EU:n ID-asetuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaan, jos sormenjälkeä ei tilapäisesti saa otettua mistään sormesta, jäsenvaltioiden on myönnettävä enintään kaksitoista kuukautta voimassa oleva henkilökortti. Sääntelyllä täsmennettäisiin EU:n ID-asetuksen sääntelyä. Katso jäljempänä 19 § henkilökortin voimassaoloaika.

17 §. *Henkilökortin epääminen ja henkilökortti ilman matkustusoikeutta.* Pykälää muutettaisiin siten, että pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin, että henkilökortti ilman matkustusoikeutta voitaisiin myöntää myös, jos hakija kieltäytyy sormenjälkien ottamisesta.

Pykälän 5 momentti siirtyisi edellä ehdotetun muutoksen johdosta 6 momentiksi.

19 §. *Henkilökortin voimassaoloaika.* Pykälään lisättäisiin uusi 6 momentti, jossa säädettäisiin, että jos hakijalta ei 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua syytä oteta sormenjälkiä ja syy on tilapäinen, henkilökortti myönnetään enintään 12 kuukaudeksi. EU:n ID-asetuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaan jos sormenjälkeä ei tilapäisesti saa otettua mistään sormesta, jäsenvaltioiden on myönnettävä enintään kaksitoista kuukautta voimassa oleva henkilökortti. Kyseinen säännös olisi johdonmukainen seuraus siitä, että sormenjälkien ottamisen esteistä on EU:n ID-asetusta täydentävä sääntely.

31 §. *Henkilökorttirekisteri.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta. Kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että henkilökortinhakijalta henkilökortin hakutilanteessa otetut sormenjäljet talletettaisiin henkilökorttirekisteriin. Rekisteröinnillä mahdollistettaisiin henkilökorttilain 9 §:ssä säädetyn henkilökortin hakemisen turvallisuus ja henkilöllisyyden luotettava varmistaminen. Pelkkä henkilökortin tekniseen osaan talletettu sormenjälki ilman rekisteriin tallettamista ei riitä takaamaan luotettavaa henkilökortin hakijan tai haltijan henkilöllisyyden varmentamista asiakirjan myöntämisprosessin yhteydessä. Sääntelyllä voitaisiin riittävällä tavalla varmistaa hakijoiden tehokas asiointi sekä henkilökorteille asetettu turvallisuustaso.

7.2 Passilaki

5 §. *Passin sisältö.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi syntymäaika. Kyseessä on kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön ICAO:n teknisten määrittelyjen mukaan matkustusasiakirjan pakollinen alue/kenttä (zone). Syntymäaikakenttä on ollut aina erillisenä myös Suomen passissa, vaikka siitä ei ole erikseen säädetty.

6 b §. *Uuden passin hakeminen.* Pykälässä säädetään hakijan henkilökohtaista läsnäoloa koskevasta poikkeuksesta. Pykälän 1 momenttina ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuuden vuoden sisällä myönnetty henkilökortti, jota varten on otettu sormenjäljet ja annettu nimikirjoitusnäyte,

on peruste poiketa henkilökohtaisesta läsnäolosta. Henkilökortin myöntämisen yhteydessä otetut, henkilökorttirekisteriin talletetut sormenjäljet olisivat siten hyödynnettävissä myös passin hakemisen yhteydessä eikä hakijan tarvitsisi tällöin tulla henkilökohtaisesti hakemaan passia ja antamaan sormenjälkiään.

7.3 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

15 §. *Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely.* Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi. Momentissa säädettäisiin, että henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saataisiin lisäksi käyttää henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseen hänen myöhemmin hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa ja hakijan suostumuksella myös tällaisen asiakirjan valmistamiseen.

Passia varten otettujen sormenjälkien alkuperäinen käyttötarkoitus on käsittänyt ainoastaan passilaissa säädetty tehtävät, kuten passiasiakirjan valmistamisen ja hakijan tunnistamisen hänen hakiessaan uutta passia. Koska myös henkilökortin tekniseen osaan ja henkilökorttirekisteriin talletettaisiin jatkossa sormenjälkitiedot, momentissa olisi säädettävä vastaavasti sormenjälkitietojen käyttämisestä myös henkilökortin hakijan tunnistamiseksi ja henkilökortin valmistamiseksi. Sääntelyä täsmennettäisiin samalla siten, että se mahdollistaisi voimassa olevaa lakia selkeämmin sekä henkilökorttirekisteriin että passirekisteriin talletettujen biometristen valokuvatietojen vertailun hakijan tunnistamiseksi molempien asiakirjojen hakuprosessin yhteydessä. Sääntelyllä mahdollistettaisiin siten sekä hakijan sormenjälkitietojen että valokuvien vertaaminen hakijan varman tunnistamisen mahdollistamiseksi passin tai henkilökortin myöntämismenettelyssä. Koska sääntely kattaisi kaikki henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävät biometriset tiedot, momentin sanamuotoa yhdenmukaistettaisiin tältä osin edeltävän 2 momentin kanssa.

38 §. *Muissa poliisin lakisäätteissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 kohta, jossa säädettäisiin ilman matkustusoikeutta olevan henkilökortin sormenjälkitietojen poistamisesta.

Myönnettävän asiakirjan tyyppi ei ole tiedossa, kun hakija tekee hakemuksen, mistä johtuen kaikilta henkilökortin hakijoilta otetaan sormenjäljet. Koska sormenjälkien ottaminen liittyy erityisesti matkustusoikeuteen eikä jälkiä talleteta myöskään matkustusoikeudettoman henkilökortin sirulle, on perusteltua, että niitä ei myöskään säilytetä henkilökorttirekisterissä. Otetut sormenjäljet tulisi poistaa viimeistään 30 vuorokauden kuluessa siitä, kun henkilökortti ilman matkustusoikeutta on myönnetty.

7.4 Ulkomaalaislaki

33 a §. *Oleskelulupakortti.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään informatiivinen viittaus kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2017/1954.

159 §. *Unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinti.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin säännökset, jotka koskevat rekisteröintitodistuksen tietosisältöä. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, joka sisältämän informatiivisen viittauksen mukaan rekisteröintitodistuksen asiasisällöstä säädetään unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1157. Ehdotettu ratkaisu vastaisi sitä, miten

ulkomaalaislain 33 a §:ssä viitataan oleskeluluvan osoitukseksi annettavan oleskelulupakortin muodon, ominaisuuksien ja muiden tietojen osalta merkitykselliseen unionitason sääntelyyn.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotetun henkilökorttilain 9 a §:n mukaan tarkempia säännöksiä sormenjälkien ottamisesta voidaan antaa sisäministeriön asetuksella.

Suoritteiden maksullisuudesta annettua sisäministeriön asetusta ja ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista annettua ulkoministeriön asetusta (377/2014) tulisi muuttaa tässä esityksessä ehdotettujen lakimuutosten vuoksi.

9 Voimaantulo

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 2.8.2021. EU:n ID-asetusta aletaan soveltaa kyseisenä päivänä, joten voimaantulo olisi yhdenmukainen EU:n ID-asetuksen soveltamisen aloittamisen kanssa.

10 Toimeenpano ja seuranta

EU:n ID-asetuksen 12 artiklan mukaan komissio laatii asetuksen tuotosten, tulosten ja vaikutusten, sen vaikutukset perusoikeuksiin mukaan lukien, yksityiskohtaisen seurantaohjelman viimeistään 2 päivänä elokuuta 2020.

Seurantaohjelmassa esitetään keinot, joilla tiedot ja muu tarvittava näyttö on kerättävä, ja se, kuinka usein keruu toteutetaan. Siinä täsmennetään, mitä toimia komissio ja jäsenvaltiot toteuttavat tietojen ja muun näytön keräämistä ja analysointia varten. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle tällaiseen seurantaan tarvittavat tiedot ja muu näyttö.

EU:n ID-asetuksen 13 artiklan mukaan komissio antaa kahden ja vastaavasti 11 vuoden kuluttua asetuksen soveltamispäivästä Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle kertomuksen sen täytäntöönpanosta ja erityisesti perusoikeuksien suojelusta ja henkilötietojen suojasta.

Komissio arvioi EU:n ID-asetusta kuuden vuoden kuluttua soveltamispäivästä ja sen jälkeen kuuden vuoden välein ja esittää Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle kertomuksen tärkeimmistä havainnoista. Arviointi toteutetaan paremmasta sääntelystä annettujen komission suuntaviivojen mukaisesti. Kertomuksessa käsitellään erityisesti asetuksen vaikutusta perusoikeuksiin, unionin kansalaisten liikkuvuutta, biometrisen todennuksen tehokkuutta matkustusasiakirjojen turvallisuuden varmistamisessa, oleskelukortin mahdollista käyttöä matkustusasiakirjana, henkilökortin ulkoasun mahdollista yhdenmukaistamista edelleen ja tarvetta ottaa käyttöön väliaikaisesti käytettäville henkilöllisyyttä osoittaville asiakirjoille yhteisiä turvaominaisuuksia niiden parempaa tunnustamista varten.

Jäsenvaltioiden ja asianomaisten unionin virastojen on toimitettava komissiolle kertomusten laatimista varten tarvittavat tiedot.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Lakiehdotuksia on arvioitava perustuslain 6 §:ssä tarkoitetun yhdenvertaisuuden ja 10 §:ssä tarkoitetun yksityiselämän suojan kannalta. Lisäksi henkilökorttilaki sisältää yhden uuden asetuksenantovaltuuden, jota on arvioitava perustuslain 80 §:ssä tarkoitetun asetuksen antamisen kannalta.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 51/2014 vp — HE 47/2014 vp, s. 2).

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille että asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42 - 43 ja PeVL 31/2014 vp, s. 3).

Henkilökorttilain 9 a §:n 2 momentissa ehdotetaan, että hakijalta ei oteta sormenjalkia, jos niitä ei saada iän, vamman, sairauden, fyysisen esteen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Hakijan olisi pyydettyä esitettävä luotettava selvitys syystä, joka estää sormenjalkien ottamisen sekä arvio syyn kestosta. Henkilökortin hakija saisi matkustusoikeudellisen asiakirjan esitettyään pyydetyn selvityksen. Hän tulisi näin fyysisestä esteestään huolimatta kohdelluksi yhdenvertaisesti muiden henkilökortin hakijoiden kanssa.

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Toimivaltasääntely on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan yleensä merkityksellistä myös perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien näkökulmasta (PeVL 51/2006 vp, s. 2). Lailla säätämiseen kohdistuu yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkuudesta (PeVL 51/2018, s. 3).

Ehdotetun henkilökorttilain 31 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädettäisiin henkilökortin hakijan sormenjalkien rekisteröinnistä. Poliisin henkilötietolain 15 §:n 3 momentissa säädettäisiin biometristen tietojen käsittelystä. Henkilökortin hakijan sormenjäljet otettaisiin hakutilanteessa ja ne talletettaisiin henkilökorttirekisteriin. Poliisin henkilötietolain 15 §:n 3 momentissa säädettäisiin, että biometrisiä tietoja saadaan lisäksi käyttää henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseen hänen myöhemmin hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa ja asianomaisen henkilön suostumuksella myös tällaisen asiakirjan valmistamiseen. Lisäksi lakiehdotuksen 38 §:n 2 momentin 7 kohdassa säädettäisiin henkilökortin hakijan, joka ei ole oikeutettu saamaan matkustusoikeudellista asiakirjaa hakutilanteessa otettujen sormenjälkitietojen poistamisesta viimeistään 30 vuorokauden kuluttua tiedon merkitsemisestä. Sääntelyt olisivat täsmällisiä ja tarkkarajaisia.

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan biometrisiä tunnisteita sisältäviin laajoihin tietokantoihin saattaa liittyä tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 13/2016 vp, s. 4 ja PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Poliisin henkilökorttorekistereihin talletetaan runsaasti sellaisia tietoja, joiden suojaaminen oikeudettomalta käytöltä on erittäin tärkeää. Tällaisessa tilanteessa myös tietojen käytön valvontaan on kiinnitettävä korostettua huomiota (PeVL 51/2018 vp s. 5 ja PeVL 42/2014

vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta on lisäksi korostanut, että mitä pidemmäksi henkilötietojen säilytysaika muodostuu, sitä olennaisempaa on huolehtia tietoturvasta, tietojen käytön valvonnasta ja rekisteröidyn oikeusturvasta (PeVL 28/2016 vp, s. 7).

Sormenjälki on biometrisenä tunnisteena pysyvä, muuttumaton ja peruuttamaton osa yksilöä. Tietojen joutuminen väärin käsiin saattaisi aiheuttaa, kuten perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee erittäin merkittävää haittaa yksittäisille henkilöille. Kuten edellä jaksossa 2.1 on todettu tietosuojaa koskeva yleislainsäädäntö sisältää yksityiskohtaiset säännökset muun muassa rekisterinpitäjän velvollisuuksista, tietoturvallisuudesta ja henkilötietojen käsittelyn valvonnasta. Rekisterinpitäjän eli Poliisihallituksen on noudatettava näitä säännöksiä henkilökorttilain 31 §:ssä tarkoitetun henkilökorttirekisterin pitämisessä.

Ehdotetun poliisin henkilötietolain 38 §:n 2 momentin 7 kohdassa säädettäisiin henkilökortin hakijan, joka ei ole oikeutettu saamaan matkustusoikeudellista asiakirjaa, sormenjälkitietojen poistamisesta viimeistään 30 vuorokauden kuluttua tiedon merkitsemisestä. Koska sormenjälkien ottaminen liittyy matkustusoikeuteen, niitä ei pidä säilyttää matkustusoikeudettoman henkilökortin osalta tarpeettomasti rekisterissä eikä pidempään kuin 30 vuorokautta tiedon merkitsemisestä.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Sormenjälkien tallettaminen henkilökorttirekisteriin ja biometristen tietojen käsittely merkitsee puuttumista perustuslain 10 §:ssä tarkoitettuun yksityiselämän suojaan. Perustuslailla turvattu perusoikeus yksityiselämän suojaan ei yleisesti ole siten ehdoton, ettei sitä saisi missään oloissa ja missään laajuudessa rajoittaa.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut arkaluonteisten tietojen käsittelyä pitäen lähtökohtana, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (ks. PeVL 42/2016 vp, s. 2—3 ja siinä viitatus lausunnot).

Merkityksellistä on ollut, että valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädetty erityisesti se, että henkilötietojen suoja sisältyy osittain perustuslain 10 §:n samassa momentissa turvattuun yksityiselämän suojaan. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on tämän vuoksi arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojaan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2/I), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 29/2016 vp, s. 4—5 ja esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp). Rajoitussääntelyn tulee olla paitsi hyväksyttävää myös painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa (PeVL 45/2014 vp, s. 3).

Kuten EU:n ID-asetuksen myös tämän esityksen tavoitteena on henkilökorttien luotettavuuden ja turvallisuuden varmistaminen. Henkilökortilla osoitetaan henkilökortin haltijan matkustusoikeus eli sillä turvataan perustuslain 9 §:ssä tarkoitettua liikkumisvapautta. Mainittujen tavoitteiden toteuttamisella pyritään osaltaan myös suojaamaan henkilökohtaista turvallisuutta ja estämään yksityiselämän suojaan loukkaavaa henkilöllisyyden väärinkäyttöä. Sormenjälkien tallettamiselle henkilökorttirekisteriin ja biometristen tietojen käsittelyllä on siten henkilökortin myöntämismenettelyyn ja henkilökortin käyttöön matkustusasiakirjana liittyviä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä syitä.

Perustuslain 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 5/1999 vp, s. 2).

Perusoikeuden rajoitus on sallittu vain, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Esityksen valmistelun aikana on arvioitu sitä, merkitseekö sormenjälkien rekisteröinti ja biometrinen tietojen käsittely pidemmälle menevää rajoitusta kuin on perusteltua ottaen huomioon rekisteröinnin ja biometrinen tietojen taustalla olevien henkilökorttien liittämiseen liittyvien intressien painavuus suhteessa rajoitettavaan perusoikeuteen eli yksityiselämän suojaan. Sormenjälkien rekisteröinnillä ja biometrinen tietojen käsittelyllä lisättäisiin asiakirjaturvallisuutta ja henkilökorttien luotettavuutta, mutta myös yleistä turvallisuutta. Perusoikeusrajoituksen säätämistä puoltaa rekisteröinnin tavoite ja biometrinen tietojen käsittelyn tarkoitus, mutta myös se, että se on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa.

Lainsäädäntövallan delegointia rajoittaa perustuslain 80 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Asetuksen antaja voidaan kuitenkin lailla valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä yksityiskohdista. Valtuutuksen tulee olla täsmällinen ja tarkkarajainen. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti lainsäädäntövallan delegoinnin sallittavuuden arvioinnissa kiinnitetään yleisesti huomiota valtuuttavan säännöksen täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen (HE 1/1998 vp, s. 131/II-132/I ja PeVL 11/1999 vp).

Kun arvioidaan sitä, tuleeko asetuksenantovaltuus laissa osoittaa valtioneuvostolle vai ministeriölle, perustuslakiuudistuksen yhteydessä on todettu lähtökohtana, että valtioneuvoston yleisistunto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Tämä periaate ilmenee valtioneuvoston päätöksentekoa koskevasta perustuslain 67 §:stä. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on myös tuotu esiin perustuslain 80 §:n 1 momentin eräänä lähtökohtana se, että ministeriölle voidaan osoittaa asetuksenantovaltaa lähinnä teknisluonteisissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisheikoissa asioissa (PeVL 33/2004 vp).

Sisäministeriölle annettava valtuus asetuksen antamiseen ehdotetaan säädettäväksi 9 a §:n 4 momentissa. Asetuksella säädettäisiin teknisluonteisia sormenjälkien ottamiseen liittyviä asioita.

Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan hallituksen mielestä käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Esityksessä ehdotettu sääntely on valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta.

Hallitus pitää suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Koska unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

henkilökorttilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilökorttilain (663/2016) 4 §, 5 § ja sen otsikko, 10, 17, 19 ja 31 §:t
sellaisena kuin niistä on 31 § laissa 620/2019 ja
lisätään uusi 5 a, 5 b, 9 a ja 15 a § seuraavasti:

1 luku.

Yleiset säännökset

4 §

Henkilökortin sisältö

Henkilökorttiin merkitään kortinhaltijan sukunimi, etunimet, sukupuoli, syntymäaika ja henkilötunnus, henkilökortin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, henkilökortin myöntänyt viranomainen, kortin numero ja Suomen kansalaisten osalta tieto kansalaisuudesta. Henkilökortissa on lisäksi kortinhaltijan valokuva ja nimikirjoitus.

Jos henkilökorttiin sisältyy kansalaisvarmenne, korttiin merkitään tieto varmenteen myöntäjästä.

Alaikäisen henkilökorttiin, ulkomaalaisen henkilökorttiin, väliaikaiseen henkilökorttiin ja 17 §:n 3 momentissa tarkoitettuun henkilökorttiin merkitään lisäksi tieto siitä, että korttia ei voida käyttää matkustusasiakirjana.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun nimikirjoituksen merkitsemisestä henkilökorttiin.

5 §

Henkilökortin tekninen osa ja sen sisältö

Henkilökortissa on tekninen osa, johon talletetaan kansalaisvarmenteen tiedot, sähköisen asiainnin edellyttämät kortinhaltijan tunnistautumistiedot ja kansalaisvarmenteisiin liittyvät muut välttämättömät tekniset tiedot.

Henkilökortin tekniseen osaan voidaan tallettaa myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot.

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettun henkilökortin tekniseen osaan talletetaan 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi kortin haltijan kasvokuva ja 9 a §:ssä tarkoitettut sormenjäljet tarvittavine lisätietoineen ja muut tiedot siten kuin siitä säädetään unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1157, jäljempänä EU:n ID-asetus.

Alaikäisen henkilökortissa ja väliaikaisessa henkilökortissa ei ole tässä pykälässä tarkoitettua teknistä osaa.

5 a §

Sormenjälkien ja kasvokuvien lukeminen

Henkilökortin tekniseen osaan talletetut sormenjäljet ja kasvokuvan saa lukea vain EU:n ID-asetuksessa säädetyllä tavalla. Sormenjälkiä saavat lukea 18 §:ssä tarkoitettu henkilökorttivanomainen sekä poliisi- tai rajatarkastusviranomainen.

Sormenjälkiä ja kasvokuvaa luettaessa henkilökortinhaltijalta saa ottaa sormenjäljet tai kasvokuvan ja verrata niitä henkilökortin tekniseen osaan talletettuihin sormenjälkiin tai kasvokuvaan henkilökortin aitouden toteamiseksi ja henkilökortinhaltijan henkilöllisyyden varmistamiseksi. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Sormenjälkiä ja kasvokuvaa luettaessa henkilökortinhaltijan tietoja ei saa käsitellä muulla kuin EU:n ID-asetuksessa ja tässä laissa säädetyllä tavalla.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään sormenjälkien ja kasvokuvan lukemisesta, noudatetaan yhteisön lainsäädäntöä ja Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia.

Sisäministeriö päättää lukuoikeuksien myöntämisestä ulkomaan viranomaiselle ja niiden peruuttamisesta.

5 b §

Henkilökortin teknisen osan tietojen tietoturva

Poliisihallituksen on huolehdittava siitä, että henkilökortin tekniseen osaan talletetut tiedot suojataan tehokkaasti EU:n ID-asetuksessa ja sen soveltamiseksi annettujen säännösten mukaisesti tunkeutumista, luvaton lukemista, muuttamista, käyttöä ja muuta luvaton käsittelyä vastaan.

Tekniseen osaan talletettujen tietojen aitouden ja eheyden varmistamiseen liittyvät sekä sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisessa tarvittavat varmenteet luo Digi- ja väestötietovirasto.

Ulkoasiainministeriö vastaa 9 §:ssä tarkoitettujen ulkomaan edustuston myöntämän henkilökortin tekniseen osaan talletettujen tietojen suojaamisesta 1 momentin mukaisesti.

9 a §

Sormenjälkien ottaminen

Henkilökortinhakijalta otetaan henkilökorttia haattaessa sormenjäljet. Sormenjäljet ottaa henkilökortin myöntävä viranomainen.

Hakijalta ei oteta sormenjälkiä, jos:

- 1) hakija on alle 12-vuotias
- 2) niitä ei saada iän, vamman, sairauden, fyysisen esteen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Hakijan on pyydettyäessä esitettävä luotettava selvitys syystä, joka estää sormenjälkien ottamisen, sekä arvio syyn kestosta.

Sormenjäljet talletetaan henkilökortin tekniseen osaan sekä henkilökorttirekisteriin. Henkilökorttirekisteriin talletetut sormenjäljet on pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntemerkeistä.

Tarkempia säännöksiä sormenjälkien ottamisesta voidaan antaa sisäministeriön asetuksella.

10 §

Henkilökohtainen läsnäolo henkilökorttia sähköisesti haettaessa

Hakijan ei ole saavuttava henkilökohtaisesti viranomaisen luokse henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty Suomen kansalaisen henkilökortti tai passi, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona ja häneltä on otettu sormenjäljet;

2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja

3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte henkilökorttia tai passia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse ulkomaalaisen henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty ulkomaalaisen henkilökortti, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona;

2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja

3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte ulkomaalaisen henkilökorttia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Hakijan on kuitenkin saavuttava henkilökohtaisesti viranomaisen luokse, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei sovelleta haettaessa henkilökorttia Suomen edustustolta eikä haettaessa alaikäisen henkilökorttia tai väliaikaista henkilökorttia.

15 a §

Tilapäinen henkilökortti

Henkilökortti voidaan myöntää tilapäisenä (tilapäinen henkilökortti), jos hakijalta ei 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuista syistä oteta sormenjälkiä ja syy on tilapäinen.

17 §

Henkilökortin epääminen ja henkilökortti ilman matkustusosoikeutta

Henkilökortti voidaan evätä Suomen kansalaiselta:

1) jonka todennäköisin syin epäillään syyllistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vähintään vuoden vankeusrangaistus ja jota koskeva esitutkinta tai syyteharkinta on kesken tai josta henkilö on syytteessä tai etsintäkuulutettu;

2) joka on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen eikä ole rangaistusta suorittanut;

3) joka on 28 vuotta täyttänyt asevelvollinen, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 30 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä henkilökortin myöntämiselle.

Matkustusasiakirjaksi hyväksyttävää henkilökorttia ei myönnetä sille, joka on määrätty konkurssilain (120/2004) 4 luvun 8 tai 9 §:ssä tarkoitettuun maastapoistumiskieltoon. Matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökortin myöntämisestä matkustuskieltoon määrätylle säädetään pakkokeinolain (806/2011) 5 luvun 3 §:ssä.

Hakijalle voidaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa myöntää henkilökortti, jota ei voida käyttää matkustusasiakirjana, mutta jota voidaan käyttää sähköisessä asiointissa.

Harkittaessa matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökortin myöntämistä 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle on otettava huomioon:

1) matkustamisen merkitys hänen perhesuhteidensa, terveydentilansa, toimeentulonsa, ammattinsa ja muiden olosuhteiden kannalta; sekä

2) onko perusteltua syytä olettaa, että hän matkustaa ulkomaille välttääkseen esitutkintaa, rangaistusta tai sen täytäntöönpanoa.

Henkilökortti ilman matkustusoikeutta voidaan myöntää myös, jos hakija kieltäytyy 9 a §:ssä tarkoitetusta sormenjälkien ottamisesta.

Edellä 3 momentissa tarkoitetun henkilökortin myöntämisestä talletetaan tieto poliisin henkilökisteriin.

19 §

Henkilökortin voimassaoloaika

Henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, jollei 2—5 momentissa toisin säädetä.

Ulkomaalaisen henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan oleskeluluvan tai oleskelukortin voimassaoloajaksi.

Henkilökortti voidaan myöntää viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi 17 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle.

Asevelvolliselle voidaan myöntää henkilökortti enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä henkilökortin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu.

Väliaikainen henkilökortti myönnetään siksi ajaksi, jota sen myöntämisestä edellyttävä erityinen syy vaatii, kuitenkin enintään neljäksi kuukaudeksi.

Jos hakijalta ei 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetusta syystä oteta sormenjälkiä ja syy on tilapäinen, henkilökortti myönnetään enintään 12 kuukaudeksi.

5 luku

Erinäiset säännökset

31 §

Henkilökorttirekisteri

Tässä laissa poliisille ja Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi poliisi pitää henkilökorttirekisteriä, johon talletetaan:

1) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain (616/2019) 4 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset henkilön perustiedot;

2) tiedot henkilökorttia koskevasta hakemuksesta, päätöksestä, luvasta, poliisin ja Suomen edustuston toimenpiteestä, esteestä, huomautuksesta ja ilmoituksesta;

3) henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka hän on luovuttanut poliisille, ulkoministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle henkilökorttia hakiessaan; sekä

4) 9 a §:ssä tarkoitetut henkilökortin hakijan henkilökortin hakutilanteessa otetut sormenjäljet.

Rekisterin tietojen käytöstä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 11—15 §:ssä. Tietojen luovuttamisesta ja poistamisesta säädetään mainitun lain 4 luvussa ja 38 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

passilain 5 ja 6 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan passilain (671/2006) 5 ja 6 b §:t,
sellaisena kuin ne ovat, 5 § laissa 456/2009 sekä 6 b § laissa 966/2014 seuraavasti:

5 §

Passin sisältö

Passiin merkitään hakijan sukunimi, etunimet, sukupuoli, syntymäaika ja henkilötunnus, kansalaisuus, syntymäkotikunta, passin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, passin myöntänyt viranomainen ja passin numero. Passissa on lisäksi passinhaltijan kasvokuva ja nimikirjoitus. Kelpoisuusalueeltaan rajoitettuun passiin merkitään ne maat, joihin se oikeuttaa matkustamaan, tai ne maat, joihin passi ei oikeuta matkustamaan. Syntymäkotikunnan sijaan merkitään "ulkomaat", jos hakijan syntymäkotikuntaa ei voida luotettavasti selvittää tai jos syntymäkotikunnan merkitseminen passiin todennäköisesti vaarantaisi passinhaltijan turvallisuutta. Edellä 1 momentissa tarkoitettua nimikirjoituksen merkitsemisestä annetaan tarkempia säännöksiä,

6 b §

Uuden passin hakeminen

Jos hakija hakee uutta passia sähköisesti kuuden vuoden kuluessa aiemman passin tai henkilökortin myöntämisestä ja aiempaa passia tai henkilökorttia varten on otettu sormenjäljet ja annettu nimikirjoitusnäyte, passia haettaessa ei edellytetä hakijan henkilökohtaista läsnäoloa. Hakijalta ei tällöin oteta sormenjälkiä uutta passia varten.

Hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse uutta passia sähköisesti haettaessa, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uusien sormenjälkien ottamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua menettelyä ei sovelleta haettaessa uutta passia Suomen suur-lähetystöltä tai lähetetyn virkamiehen johtamalta konsulaatilta taikka sellaiselta muulta Suomen edustustolta, jossa palvelevan nimetyn Suomen kansalaisen ulkoasiainministeriö on oikeuttanut myöntämään passeja, eikä haettaessa uutta diplomaattipassia, virkapassia, merimiespassia tai ulkomaalaislain (301/2004) 8 luvussa tarkoitettua ulkomaalaiselle myönnettävää matkustusasiakirjaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 15 ja 38 §:t ja seuraavasti:

15 §

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Poliisi saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun katastrofin taikka rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saadaan lisäksi käyttää henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseen hänen myöhemmin hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa ja asianomaisen henkilön suostumuksella myös tällaisen asiakirjan valmistamiseen.

Ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, jos tietojen käyttäminen on välttämätöntä rikoslain 11—14 luvussa, 17 luvun 2—4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5 §:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

DNA-näytteiden laadun varmistamiseksi käsiteltäviä tietoja saa käyttää vain niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Lisäksi tietoja saa käsitellä laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa sekä koulutustoiminnassa, jos tiedot ovat koulutuksen toteuttamiseksi välttämättömiä.

Ampuma-aselain (1/1998) 114 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseilmoituksen tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin aselupatiedon käsittelyyn.

38 §

Muissa poliisin lakisääteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Lupahallinto- ja valvontatehtävien suorittamiseksi käsiteltävät henkilötiedot poistetaan viimeistään kahdenkymmenen vuoden kuluttua päätöksestä tai sen raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai henkilötiedon merkitsemisestä.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

1) ampuma-aselain mukaisen ampuma-aseilmoituksen tiedot poistetaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

2) ampuma-aselain 42 c §:n perusteella käsiteltävät henkilötiedot poistetaan kolmenkymmenen vuoden kuluttua esineen hävittämisestä; tietoja saadaan kuitenkin käsitellä tämän lain 11 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin ainoastaan kymmenen vuoden ajan esineen hävittämisen jälkeen;

3) löytötavaratoimintaan liittyvät henkilötiedot poistetaan viimeistään vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

4) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin rikkomusepäilyjä koskeviin ilmoituksiin sisältyvät henkilötiedot poistetaan mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti sekä muut mainitun luvun mukaiseen valvontaan liittyvät henkilötiedot viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

5) hallinnollisia seuraamuksia koskevat tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

6) arpajaislain ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaista valvontaa varten käsiteltävät mainituissa laeissa tarkoitetun valvottavan rahapeliyhteisön, elinkeinonharjoittajan tai yhteisön asiakkaita koskevat henkilötiedot poistetaan heti, kun niiden säilyttäminen ei ole enää valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeen;

7) henkilökorttilain 17 §:n 3 momentissa tarkoitetun henkilökortin hakijan hakutilanteessa otetut sormenjälkitiedot poistetaan viimeistään 30 vuorokauden kuluttua tiedon merkitsemisestä.

Edellä 1 momentissa ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetut henkilötiedot poistetaan kuitenkin viimeistään vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jollei ole erityistä syytä tietojen edelleen säilyttämiseen. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 33 a §:n 1 momentti ja 159 §,
sellaisina kuin ne ovat, 33 a §:n 1 momentti laissa 631/2011 ja 159 § laissa 360/2007 seuraavasti:

33 a §

Oleskelulupakortti

Oleskeluluvan osoitukseksi annetaan oleskelulupakortti. Oleskelulupakortin muodosta ja ominaisuuksista, turvatekijöistä, tekniseen osaan tallennettavista biometrisistä tunnisteista sekä niiden ottamisesta, rajoituksista ja käyttötarkoituksesta sekä haltijan oikeudesta tarkistaa tekniseen osaan hänestä tallennetut tiedot säädetään kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 (*EU:n oleskelulupa-asetus*), ja kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 380/2008 (*muutosasetus*) ja kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/1954.

159 §

Unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinti

Jos unionin kansalainen oleskelee Suomessa yli kolme kuukautta, hänen on rekisteröitävä oleskelunsa. Rekisteröintihakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle kolmen kuukauden kuluessa maahantulopäivästä.

Unionin kansalaisen annettua selvityksen siitä, että hän täyttää rekisteröinnin edellytykset, hänelle on välittömästi annettava rekisteröintitodistus, jossa mainitaan hänen nimensä ja osoitteen sekä rekisteröinnin päivämäärä.

Rekisteröintitodistuksen asiasisällöstä säädetään unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1157.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

Sisäministeri Maria Ohisalo

1.

Laki

henkilökorttilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilökorttilain (663/2016) 4 §, 5 § ja sen otsikko, 10, 17, 19 ja 31 §:t
sellaisena kuin niistä on 31 § laissa 620/2019 ja
lisätään uusi 5 a, 5 b, 9 a ja 15 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku.

1 luku.

Yleiset säännökset

Yleiset säännökset

4 §

4 §

Henkilökortin sisältö

Henkilökortin sisältö

Henkilökorttiin merkitään kortinhaltijan sukunimi, etunimet, sukupuoli ja henkilötunnus, henkilökortin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, henkilökortin myöntänyt viranomainen, kortin numero ja Suomen kansalaisten osalta tieto kansalaisuudesta. Henkilökortissa on lisäksi kortinhaltijan valokuva ja nimikirjoitus.

Jos henkilökorttiin sisältyy kansalaisvarmenne, korttiin merkitään tieto varmenteen myöntäjästä.

Alaikäisen henkilökorttiin, ulkomaalaisen henkilökorttiin, väliaikaiseen henkilökorttiin ja 17 §:n 3 momentissa tarkoitettuun henkilökorttiin merkitään lisäksi tieto siitä, että korttia ei voida käyttää matkustusasiakirjana.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun nimikirjoituksen merkitsemisestä henkilökorttiin.

Henkilökorttiin merkitään kortinhaltijan sukunimi, etunimet, sukupuoli, *syntymäaika* ja henkilötunnus, henkilökortin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, henkilökortin myöntänyt viranomainen, kortin numero ja Suomen kansalaisten osalta tieto kansalaisuudesta. Henkilökortissa on lisäksi kortinhaltijan valokuva ja nimikirjoitus.

Jos henkilökorttiin sisältyy kansalaisvarmenne, korttiin merkitään tieto varmenteen myöntäjästä.

Alaikäisen henkilökorttiin, ulkomaalaisen henkilökorttiin, väliaikaiseen henkilökorttiin ja 17 §:n 3 momentissa tarkoitettuun henkilökorttiin merkitään lisäksi tieto siitä, että korttia ei voida käyttää matkustusasiakirjana.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun nimikirjoituksen merkitsemisestä henkilökorttiin.

5 §

5 §

Teknisen osan sisältö

Henkilökortin tekninen osa ja sen sisältö

Henkilökortissa on tekninen osa, johon talletetaan kansalaisvarmenteen tiedot, sähköisen asioinnin edellyttämät kortinhaltijan tunnistautumistiedot ja välttämättömät tekniset tiedot. Tekniseen osaan voidaan tallettaa myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot.

Henkilökortin tekniseen osaan voidaan kortinhaltijan pyynnöstä tallettaa teknisiä sovelluksia ja tietoja.

Henkilökortissa on tekninen osa, johon talletetaan kansalaisvarmenteen tiedot, sähköisen asioinnin edellyttämät kortinhaltijan tunnistautumistiedot ja kansalaisvarmenteisiin liittyvät muut välttämättömät tekniset tiedot.

Henkilökortin tekniseen osaan voidaan tallettaa myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot.

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilökortin tekniseen osaan talletetaan 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi kortinhaltijan kasvokuva ja 9 a §:ssä tarkoitetut sormenjäljet tarvittavine lisätietoineen ja muut tiedot siten kuin siitä säädetään unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1157, jäljempänä EU:n ID-asetus.

Alaikäisen henkilökortissa ja väliaikaisessa henkilökortissa ei ole tässä pykälässä tarkoitettua teknistä osaa.

Alaikäisen henkilökortissa ja väliaikaisessa henkilökortissa ei ole tässä pykälässä tarkoitettua teknistä osaa.

(uusi)

5 a §

Sormenjälkien ja kasvokuvien lukeminen

Henkilökortin tekniseen osaan talletetut sormenjäljet ja kasvokuvan saa lukea vain EU:n ID-asetuksessa säädetyllä tavalla. Sormenjälkiä saavat lukea 18 §:ssä tarkoitettu henkilökorttiviranomainen sekä poliisi- tai rajatarkastusviranomainen.

Sormenjälkiä ja kasvokuvaa luettaessa henkilökortinhaltijalta saa ottaa sormenjäljet tai kasvokuvan ja verrata niitä henkilökortin tekniseen osaan talletettuihin sormenjälkiin tai kasvokuvaan henkilökortin aitouden toteamiseksi ja henkilökortinhaltijan henkilöllisyyden varmistamiseksi. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Sormenjälkiä ja kasvokuvaa luettaessa henkilökortinhaltijan tietoja ei saa käsitellä muulla kuin EU:n ID-asetuksessa ja tässä laissa säädetyllä tavalla.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään sormenjälkien ja kasvokuvan lukemisesta, noudatetaan yhteisön lainsäädäntöä ja Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia.

Sisäministeriö päättää lukuoikeuksien myöntämisestä ulkomaan viranomaiselle ja niiden peruuttamisesta.

(uusi)

5 b §

Henkilökortin teknisen osan tietojen tietoturva

Poliisihallituksen on huolehdittava siitä, että henkilökortin tekniseen osaan talletetut tiedot suojataan tehokkaasti EU:n ID-asetuksessa ja sen soveltamiseksi annettujen säännösten mukaisesti tunkeutumista, luvaton lukemista, muuttamista, käyttöä ja muuta luvaton käsittelyä vastaan.

Tekniseen osaan talletettujen tietojen aitouden ja eheyden varmistamiseen liittyvät sekä sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisessa tarvittavat varmenteet luo Digi- ja väestötietovirasto.

Ulkoasiainministeriö vastaa 9 §:ssä tarkoitetun ulkomaan edustuston myöntämän henkilökortin tekniseen osaan talletettujen tietojen suojaamisesta 1 momentin mukaisesti.

(uusi)

9 a §

Sormenjälkien ottaminen

Henkilökortinhakijalta otetaan henkilökorttia haettaessa sormenjäljet. Sormenjäljet ottaa henkilökortin myöntävä viranomainen.

Hakijalta ei oteta sormenjälkiä, jos:

1) hakija on alle 12-vuotias

2) niitä ei saada iän, vamman, sairauden, fyysisen esteen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Hakijan on pyydettyessä esitettävä luotettava selvitys syystä, joka estää sormenjälkien ottamisen, sekä arvio syyn kestosta.

Sormenjäljet talletetaan henkilökortin tekniseen osaan sekä henkilökorttirekisteriin. Henkilökorttirekisteriin talletetut sormenjäljet on pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntomerkeistä.

Tarkempia säännöksiä sormenjälkien ottamisesta voidaan antaa sisäministeriön asetuksella.

10 §

Henkilökohtainen läsnäolo henkilökorttia sähköisesti haettaessa

Hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty Suomen kansalaisen henkilökortti tai passi, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona;

2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja

3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte henkilökorttia tai passia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse ulkomaalaisen henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty ulkomaalaisen henkilökortti, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona;

2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja

3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte ulkomaalaisen henkilökorttia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

10 §

Henkilökohtainen läsnäolo henkilökorttia sähköisesti haettaessa

Hakijan *ei ole saavuttava* henkilökohtaisesti viranomaisen luokse henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty Suomen kansalaisen henkilökortti tai passi, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona *ja häneltä on otettu sormenjäljet*;

2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja

3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte henkilökorttia tai passia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse ulkomaalaisen henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty ulkomaalaisen henkilökortti, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona;

2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja

3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte ulkomaalaisen henkilökorttia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Voimassa oleva laki

Hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta haettaessa henkilökorttia Suomen edustustolta eikä haettaessa alaikäisen henkilökorttia tai väliaikaista henkilökorttia.

(uusi)

17 §

Henkilökortin epäminen ja henkilökortti ilman matkustusoikeutta

Henkilökortti voidaan evätä Suomen kansalaiselta:

1) jonka todennäköisin syin epäillään syylistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vähintään vuoden vankeusrangaistus ja jota koskeva esitutkinta tai syyteharkinta on kesken tai josta henkilö on syytteessä tai etsintäkuulutettu;

2) joka on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen eikä ole rangaistusta suorittanut;

3) joka on 28 vuotta täyttänyt asevelvollinen, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 30 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä henkilökortin myöntämiselle.

Matkustusasiakirjaksi hyväksyttävää henkilökorttia ei myönnetä sille, joka on määrätty konkurssilain (120/2004) 4 luvun 8 tai 9 §:ssä tarkoitettuun maastapoistumiskieltoon. Matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökortin myöntämisestä matkustuskieltoon määrättylle säädetään pakkokeinolain (806/2011) 5 luvun 3 §:ssä.

Ehdotus

Hakijan on kuitenkin saavuttava henkilökohtaisesti viranomaisen luokse, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei sovelleta haettaessa henkilökorttia Suomen edustustolta eikä haettaessa alaikäisen henkilökorttia tai väliaikaista henkilökorttia.

15 a §

Tilapäinen henkilökortti

Henkilökortti voidaan myöntää tilapäisenä (tilapäinen henkilökortti), jos hakijalta ei 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettusta syystä oteta sormenjälkiä ja syy on tilapäinen.

17 §

Henkilökortin epäminen ja henkilökortti ilman matkustusoikeutta

Henkilökortti voidaan evätä Suomen kansalaiselta:

1) jonka todennäköisin syin epäillään syylistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vähintään vuoden vankeusrangaistus ja jota koskeva esitutkinta tai syyteharkinta on kesken tai josta henkilö on syytteessä tai etsintäkuulutettu;

2) joka on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen eikä ole rangaistusta suorittanut;

3) joka on 28 vuotta täyttänyt asevelvollinen, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 30 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä henkilökortin myöntämiselle.

Matkustusasiakirjaksi hyväksyttävää henkilökorttia ei myönnetä sille, joka on määrätty konkurssilain (120/2004) 4 luvun 8 tai 9 §:ssä tarkoitettuun maastapoistumiskieltoon. Matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökortin myöntämisestä matkustuskieltoon määrättylle säädetään pakkokeinolain (806/2011) 5 luvun 3 §:ssä.

Hakijalle voidaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa myöntää henkilökortti, jota ei voida käyttää matkustusasiakirjana, mutta jota voidaan käyttää sähköisessä asioinnissa.

Harkittaessa matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökortin myöntämistä 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle on otettava huomioon:

1) matkustamisen merkitys hänen perhesuhteidensa, terveydentilansa, toimeentulonsa, ammattinsa ja muiden olosuhteiden kannalta; sekä

2) onko perusteltua syytä olettaa, että hän matkustaa ulkomaille välttääkseen esitutkin-taa, rangaistusta tai sen täytäntöönpanoa.

Edellä 3 momentissa tarkoitettun henkilökortin myöntämisestä talletetaan tieto poliisin henkilökorttirekisteriin.

19 §

Henkilökortin voimassaoloaika

Henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, jollei 2–4 momentissa toisin säädetä.

Ulkomaalaisen henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan oleskeluluvan tai oleskelukortin voimassaoloajaksi.

Henkilökortti voidaan myöntää viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi 17 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle.

Asevelvolliselle voidaan myöntää henkilökortti enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä henkilökortin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu.

Väliaikainen henkilökortti myönnetään siksi ajaksi, jota sen myöntämistä edellyttävä erityinen syy vaatii, kuitenkin enintään neljäksi kuukaudeksi.

Hakijalle voidaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa myöntää henkilökortti, jota ei voida käyttää matkustusasiakirjana, mutta jota voidaan käyttää sähköisessä asioinnissa.

Harkittaessa matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökortin myöntämistä 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle on otettava huomioon:

1) matkustamisen merkitys hänen perhesuhteidensa, terveydentilansa, toimeentulonsa, ammattinsa ja muiden olosuhteiden kannalta; sekä

2) onko perusteltua syytä olettaa, että hän matkustaa ulkomaille välttääkseen esitutkin-taa, rangaistusta tai sen täytäntöönpanoa.

Henkilökortti ilman matkustusoikeutta voidaan myöntää myös, jos hakija kieltäytyy 9 a §:ssä tarkoitettusta sormenjälkien ottamisesta.

Edellä 3 momentissa tarkoitettun henkilökortin myöntämisestä talletetaan tieto poliisin henkilökorttirekisteriin.

19 §

Henkilökortin voimassaoloaika

Henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, jollei 2–5 momentissa toisin säädetä.

Ulkomaalaisen henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan oleskeluluvan tai oleskelukortin voimassaoloajaksi.

Henkilökortti voidaan myöntää viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi 17 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle.

Asevelvolliselle voidaan myöntää henkilökortti enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä henkilökortin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu.

Väliaikainen henkilökortti myönnetään siksi ajaksi, jota sen myöntämistä edellyttävä erityinen syy vaatii, kuitenkin enintään neljäksi kuukaudeksi.

Jos hakijalta ei 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua syytä oteta sormenjälkiä

ja syy on tilapäinen, henkilökortti myönnetään enintään 12 kuukaudeksi.

5 luku

Erinäiset säännökset

31 §

Henkilökorttirekisteri

Tässä laissa poliisille ja Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi poliisi pitää henkilökorttirekisteriä, johon talletetaan:

- 1) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 4 §:ssä tarkoitettut tarpeelliset henkilön perustiedot;
- 2) tiedot henkilökorttia koskevasta hakemuksesta, päätöksestä, luvasta, poliisin ja Suomen edustuston toimenpiteestä, esteestä, huomautuksesta ja ilmoituksesta;
- 3) henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka hän on luovuttanut poliisille, ulkoministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle henkilökorttia hakiessaan.

Rekisterin tietojen käytöstä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 11–15 §:ssä. Tietojen luovuttamisesta ja poistamisesta säädetään mainitun lain 4 luvussa ja 38 §:ssä.

5 luku

Erinäiset säännökset

31 §

Henkilökorttirekisteri

Tässä laissa poliisille ja Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi poliisi pitää henkilökorttirekisteriä, johon talletetaan:

- 1) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 4 §:ssä tarkoitettut tarpeelliset henkilön perustiedot;
- 2) tiedot henkilökorttia koskevasta hakemuksesta, päätöksestä, luvasta, poliisin ja Suomen edustuston toimenpiteestä, esteestä, huomautuksesta ja ilmoituksesta;
- 3) henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka hän on luovuttanut poliisille, ulkoministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle henkilökorttia hakiessaan; *sekä*
- 4) *9 a §:ssä tarkoitettut henkilökortin hakijan henkilökortin hakutilanteessa otetut sormenjäljet.*

Rekisterin tietojen käytöstä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 11–15 §:ssä. Tietojen luovuttamisesta ja poistamisesta säädetään mainitun lain 4 luvussa ja 38 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

passilain 5 ja 6 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan passilain (671/2006) 5 ja 6 b §:t,
sellaisena kuin ne ovat, 5 § laissa 456/2009 sekä 6 b § laissa 966/2014 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Passin sisältö

Passin sisältö

Passiin merkitään hakijan sukunimi, etunimet, sukupuoli, henkilötunnus, kansalaisuus, syntymäkotikunta, passin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, passin myöntänyt viranomainen ja passin numero. Passissa on lisäksi passinhaltijan kasvokuva ja nimikirjoitus. Kelpoisuusalueeltaan rajoitettuun passiin merkitään ne maat, joihin se oikeuttaa matkustamaan, tai ne maat, joihin passi ei oikeuta matkustamaan. Syntymäkotikunnan sijaan merkitään "ulkomaat", jos hakijan syntymäkotikuntaa ei voida luotettavasti selvittää tai jos syntymäkotikunnan merkitseminen passiin todennäköisesti vaarantaisi passinhaltijan turvallisuutta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun nimikirjoituksen merkitsemisestä annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

6 b §

Uuden passin hakeminen

Jos hakija hakee uutta passia sähköisesti kuuden vuoden kuluessa aiemman passin myöntämisestä ja aiempaa passia varten on otettu sormenjäljet ja annettu nimikirjoitusnäyte, passia haettaessa ei edellytetä hakijan henkilökohtaista läsnäoloa. Hakijalta ei tällöin oteta sormenjälkiä uutta passia varten.

Hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse uutta passia sähköisesti.

Passiin merkitään hakijan sukunimi, etunimet, sukupuoli, *syntymäaika* ja henkilötunnus, kansalaisuus, syntymäkotikunta, passin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, passin myöntänyt viranomainen ja passin numero. Passissa on lisäksi passinhaltijan kasvokuva ja nimikirjoitus. Kelpoisuusalueeltaan rajoitettuun passiin merkitään ne maat, joihin se oikeuttaa matkustamaan, tai ne maat, joihin passi ei oikeuta matkustamaan. Syntymäkotikunnan sijaan merkitään "ulkomaat", jos hakijan syntymäkotikuntaa ei voida luotettavasti selvittää tai jos syntymäkotikunnan merkitseminen passiin todennäköisesti vaarantaisi passinhaltijan turvallisuutta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun nimikirjoituksen merkitsemisestä annetaan tarkempia säännöksiä,

6 b §

Uuden passin hakeminen

Jos hakija hakee uutta passia sähköisesti kuuden vuoden kuluessa aiemman passin *tai henkilökortin* myöntämisestä ja aiempaa passia *tai henkilökorttia* varten on otettu sormenjäljet ja annettu nimikirjoitusnäyte, passia haettaessa ei edellytetä hakijan henkilökohtaista läsnäoloa. Hakijalta ei tällöin oteta sormenjälkiä uutta passia varten.

Hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse uutta passia sähköisesti.

Voimassa oleva laki

köisesti haettaessa, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uusien sormenjälkien ottamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua menettelyä ei sovelleta haettaessa uutta passia Suomen suurlähetystöltä tai lähetetyn virkamiehen johtamalta konsulaatilta taikka sellaiselta muulta Suomen edustustolta, jossa palvelevan nimetyn Suomen kansalaisen ulkoasiainministeriö on oikeuttanut myöntämään passeja, eikä haettaessa uutta diplomaattipassia, virkassia, merimiespassia tai ulkomaalaislain (301/2004) 8 luvussa tarkoitettua ulkomaalaiselle myönnettävää matkustusasiakirjaa.

Ehdotus

köisesti haettaessa, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uusien sormenjälkien ottamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua menettelyä ei sovelleta haettaessa uutta passia Suomen suurlähetystöltä tai lähetetyn virkamiehen johtamalta konsulaatilta taikka sellaiselta muulta Suomen edustustolta, jossa palvelevan nimetyn Suomen kansalaisen ulkoasiainministeriö on oikeuttanut myöntämään passeja, eikä haettaessa uutta diplomaattipassia, virkassia, merimiespassia tai ulkomaalaislain (301/2004) 8 luvussa tarkoitettua ulkomaalaiselle myönnettävää matkustusasiakirjaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 15 ja 38 §:t ja seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

15 §

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Poliisi saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun katastrofin taikka rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Passinhakijan sormenjälkitietoja saadaan asianomaisen henkilön suostumuksella käyttää myös hänen myöhemmin hakemansa henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseen.

Ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, jos tietojen käyttäminen on välttämätöntä rikoslain 11–14 luvussa, 17 luvun 2–4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5

Poliisi saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun katastrofin taikka rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saadaan lisäksi käyttää henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseen hänen myöhemmin hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa ja asianomaisen henkilön suostumuksella myös tällaisen asiakirjan valmistamiseen.

Ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, jos tietojen käyttäminen on välttämätöntä rikoslain 11–14 luvussa, 17 luvun 2–4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5

§:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

DNA-näytteiden laadun varmistamiseksi käsiteltäviä tietoja saa käyttää vain niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Lisäksi tietoja saa käsitellä laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa sekä koulutustoiminnassa, jos tiedot ovat koulutuksen toteuttamiseksi välttämättömiä.

Ampuma-asetlain (1/1998) 114 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseilmoituksen tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin aselupa-tiedon käsittelyyn.

38 §

Muissa poliisin lakisäätteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Lupahallinto- ja valvontatehtävien suorittamiseksi käsiteltävät henkilötiedot poistetaan viimeistään kahdenkymmenen vuoden kuluttua päätöksestä tai sen raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai henkilötiedon merkitsemisestä.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

1) ampuma-asetlain mukaisen ampuma-aseilmoituksen tiedot poistetaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

2) ampuma-asetlain 42 c §:n perusteella käsiteltävät henkilötiedot poistetaan kolmenkymmenen vuoden kuluttua esineen hävittämisestä; tietoja saadaan kuitenkin käsitellä tämän lain 11 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin ainoastaan kymmenen vuoden ajan esineen hävittämisen jälkeen;

3) löytötavaratoimintaan liittyvät henkilötiedot poistetaan viimeistään vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

§:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

DNA-näytteiden laadun varmistamiseksi käsiteltäviä tietoja saa käyttää vain niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Lisäksi tietoja saa käsitellä laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa sekä koulutustoiminnassa, jos tiedot ovat koulutuksen toteuttamiseksi välttämättömiä.

Ampuma-asetlain (1/1998) 114 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseilmoituksen tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin aselupa-tiedon käsittelyyn.

38 §

Muissa poliisin lakisäätteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Lupahallinto- ja valvontatehtävien suorittamiseksi käsiteltävät henkilötiedot poistetaan viimeistään kahdenkymmenen vuoden kuluttua päätöksestä tai sen raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai henkilötiedon merkitsemisestä.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

1) ampuma-asetlain mukaisen ampuma-aseilmoituksen tiedot poistetaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

2) ampuma-asetlain 42 c §:n perusteella käsiteltävät henkilötiedot poistetaan kolmenkymmenen vuoden kuluttua esineen hävittämisestä; tietoja saadaan kuitenkin käsitellä tämän lain 11 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin ainoastaan kymmenen vuoden ajan esineen hävittämisen jälkeen;

3) löytötavaratoimintaan liittyvät henkilötiedot poistetaan viimeistään vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

4) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin rikkomusepäilyjä koskeviin ilmoituksiin sisältyvät henkilötiedot poistetaan mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti sekä muut mainitun luvun mukaiseen valvontaan liittyvät henkilötiedot viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

5) hallinnollisia seuraamuksia koskevat tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

6) arpajaislain ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaista valvontaa varten käsiteltävät mainituissa laeissa tarkoitettua valvottavan rahapeliyhteisön, elinkeinonharjoittajan tai yhteisön asiakkaita koskevat henkilötiedot poistetaan heti, kun niiden säilyttäminen ei ole enää valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeen.

Edellä 1 momentissa ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua henkilötiedot poistetaan kuitenkin viimeistään vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jollei ole erityistä syytä tietojen edelleen säilyttämiseen. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein

4) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin rikkomusepäilyjä koskeviin ilmoituksiin sisältyvät henkilötiedot poistetaan mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti sekä muut mainitun luvun mukaiseen valvontaan liittyvät henkilötiedot viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

5) hallinnollisia seuraamuksia koskevat tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

6) arpajaislain ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaista valvontaa varten käsiteltävät mainituissa laeissa tarkoitettua valvottavan rahapeliyhteisön, elinkeinonharjoittajan tai yhteisön asiakkaita koskevat henkilötiedot poistetaan heti, kun niiden säilyttäminen ei ole enää valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeen;

7) henkilökorttilain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettua henkilökortin hakijan hakutilanteessa otetut sormenjälkitiedot poistetaan viimeistään 30 vuorokauden kuluttua tiedon merkitsemisestä.

Edellä 1 momentissa ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua henkilötiedot poistetaan kuitenkin viimeistään vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jollei ole erityistä syytä tietojen edelleen säilyttämiseen. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 33 a §:n 1 momentti ja 159 §,
sellaisina kuin ne ovat, 33 a §:n 1 momentti laissa 631/2011 ja 159 § laissa 360/2007 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

33 a §

33 a §

Oleskelulupakortti

Oleskelulupakortti

Oleskeluluvan osoitukseksi annetaan oleskelulupakortti. Oleskelulupakortin muodosta ja ominaisuuksista, turvatekijöistä, tekniseen osaan tallennettavista biometrisistä tunnistuksista sekä niiden ottamisesta, rajoituksista ja käyttötarkoituksesta sekä haltijan oikeudesta tarkistaa tekniseen osaan hänestä tallennetut tiedot säädetään kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 (*EU:n oleskelulupa-asetus*) ja kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 380/2008 (muutosasetus).

Oleskeluluvan osoitukseksi annetaan oleskelulupakortti. Oleskelulupakortin muodosta ja ominaisuuksista, turvatekijöistä, tekniseen osaan tallennettavista biometrisistä tunnistuksista sekä niiden ottamisesta, rajoituksista ja käyttötarkoituksesta sekä haltijan oikeudesta tarkistaa tekniseen osaan hänestä tallennetut tiedot säädetään kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 (*EU:n oleskelulupa-asetus*), ja kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 380/2008 (*muutosasetus*) ja kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/1954.

159 §

159 §

Unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinti

Unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinti

Jos unionin kansalainen oleskelee Suomessa yli kolme kuukautta, hänen on rekisteröitävä oleskelunsa. Rekisteröintihakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle kolmen kuukauden kuluessa maahantulopäivästä.

Jos unionin kansalainen oleskelee Suomessa yli kolme kuukautta, hänen on rekisteröitävä oleskelunsa. Rekisteröintihakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle kolmen kuukauden kuluessa maahantulopäivästä.

Voimassa oleva laki

Unionin kansalaisen annettua selvityksen siitä, että hän täyttää rekisteröinnin edellytykset, hänelle on välittömästi annettava rekisteröintitodistus, jossa mainitaan hänen nimensä ja osoitteensa sekä rekisteröinnin päivämäärä.

Ehdotus

Unionin kansalaisen annettua selvityksen siitä, että hän täyttää rekisteröinnin edellytykset, hänelle on välittömästi annettava rekisteröintitodistus, jossa mainitaan hänen nimensä ja osoitteensa sekä rekisteröinnin päivämäärä.

Rekisteröintitodistuksen asiiasällöstä säädetään unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1157.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .